

CERKVENI GLASBENIK

GLASILO CECILIJINEGA DRUŠTVA V LJUBLJANI

ŠT. 7, 8

JULIJ ♦ 1935 ♦ AVGUST

LETO 56

France Čampa:

Cerkvena liturgija in cerkveno petje.

I.

Dostikrat in z mnogih krajev katoliškega sveta slišimo glasove, ki opozarjajo, da vernost širokih množic boleha. Najvišja cerkvena hierarhija je v življenjski zvezanosti z najboljšimi silami v Cerkvi uvidela, da se je katoličanstvo mnogih poplitvalo in pozunanjilo.¹ Videla je, da so široke množice katoličanov deloma že odmrle najglobljim nadnaravnim življenjskim vrelcem, ki izvirajo v Cerkvi in spoznala nujno potrebo verske prenovitve. »Vse prenoviti v Kristus« je bilo geslo svetniškega Pija X. In namestniku Kristusovemu ni moglo ostati skrito najmočnejše sredstvo za versko poglobitev; zato je stopil k oltarju, odprl vrata tabernaklja in vzela ven sv. Evharistijo. Videl je, da božje ljudstvo ni dobivalo kruha, pa mu ga je dal. Škofje in duhovniki so posnemali zgled najvišjega pastirja in storili enako.

Prišla je vojna in zadala silne rane človeštvu — prišel pa je tudi Pij XI., videl razdejanje človeštva, ki so se mu omajali vsi temelji življenja, in je sklenil, preroditi svet po katoliški akciji, da bo zavladal Kristusov mir v kraljestvu Kristusovem. Papeža Pij X. in Pij XI. sta spoznala, da potrebuje božje ljudstvo predvsem božje hrane za rast in moč božjega življenja v sebi, da more potem iti z božjo močjo med svet in ga aktivno preustvariti po Kristusovem nauku.

Sv. Evharistija in katoliška akcija — to sta dve bojni gesli današnjih katoličanov; pomenita pa: vir moči za aktivno preoblikovanje sveta po Kristusovih načelih. Katoliška akcija ima

¹ O položaju pri nas je o tej stvari pisal prof. Jakob Šolar v »Križ« l. 1929 pod naslovom »Problem naše vernosti«.

svoje polje v zunanjem življenju, toda ljudje — borci katoliške akcije rastejo in se delajo predvsem v cerkvi. Tu bodo dobili moči za svojo aktivnost; cerkev pa je tudi kraj, kjer se mora načelo katoliške aktivnosti najprej izvesti: pri udeleževanju cerkvene liturgije. Evharistična ideja in ideja katoliške aktivnosti v cerkvi pri udeleževanju katoliškega bogoslužja pa sta tudi glavni in vodilni ideji liturgičnega gibanja. Liturgično gibanje je čudovito globoko doumelo notranjo zvezo med sv. Evharistijo in katoliško aktivnostjo, globoko izčrpalo verske resnice o sv. maši — daritvi in jih zares preprosto in življenjsko nazorno izrazilo.

Naj narišem sliko »liturgične fare«! Iz vseh krajev fare so prišli. V Očetovi hiši se je zbrala božja družina — nadnaravno resnično božje občestvo. Iz različnih potreb so prišli božji otroci v hišo svojega velikega in dobrega Očeta: da ga molijo, da se mu zahvalijo za dobre, se spravijo z Njim, da ga prosijo, vse to v sv. daritvi. Saj vedo, da bi malo zalegel njihov napor, če bi Kristus, ki ga Očetu darujejo v daritvi svete maše, ne šel z njimi k Očetu in podpiral njihove zadeve pred Njim. Ker so darovali Očetu Kristusa — glavo skrivnostnega telesa, morajo darovati tudi same sebe — ude skrivnostnega telesa Kristusovega. In v znamenje svojega aktivnega sodarovanja z duhovnikom in v znamenje darovanja samega sebe dá vsak res neki zunanji dar. Oče je daritev svojih otrok z veseljem sprejel — povabi jih na obed, dal jim bo v sv. obhajilu božjo hrano — Telo in Kri svojega Sina za rast božjega življenja v njih in za moč v bojih, ki jih čakajo med tednom. Z božjo hrano okrepcani gredo na svoje domove iskat in širit povsod kraljestvo božje in njegovo pravico.

Glavne misli liturgičnega udeleževanja sv. maše torej so: Vsa fara je ena nadnaravna družina (občestvena zavesta), ki kot celota z duhovnikom aktivno sodaruje Očetu Kristusa in z Njim tudi samega sebe (liturgična aktivnost); vsi, ki so darovali, prejmejo sad daritve, Kristusa, v sv. obhajilu (obhajilo vseh navzočih), da se v njih ohranja in raste božje življenje milosti in prejmejo moč za življenje po Očetovi volji. Čudovita je enotnost in medsebojna povezanost onih, ki se tako udeležujejo sv. daritve. Duhovnik pri oltarju ni osamljen, kor ne vleče na svojo stran, vsi v cerkvi so aktivno zbrani pri duhovnikovih molitvah in dejanjih, on je le izraz enotnega hotenja in delovanja vseh navzočih. Vsi vedo, da so eno v Kristusu, zavedajo pa se tudi, da se morajo truditi, da postanejo eno tudi v življenju in ljubezni. Življenje sicer razdvaja, a Cerkev združuje. Nič več ni tistega čudnega strahu pred sv. obhajilom, saj jim daritev, ki so jo darovali, daje pravico udeležiti se daritvenega obeda, seveda vedo, da ne s smrtnim grehom v duši.

Ta slika nedeljskih maš, ki še danes ni uresničena, (so pa že začetki, ki kažejo v to smer), mora biti uresničena, če ne, bo vedno manj vernosti med našim narodom, ljudje bodo vedno manj pili iz največjega studenca naše vere. V tej smeri moramo delati, če hočemo, da naenkrat

ne ostanemo sami duhovniki v cerkvi in še par starih ženic, dočim bi vsi ostali, zlasti moški, obrnili cerkvi hrbet in se nikoli več ne povrnili vanjo.

Potrebno se mi je zdelo na kratko očrtati glavne ideje liturgičnega gibanja, ker so mi podlaga za izvajanja o potrebi in smeri reforme cerkvenega petja. Ne morem pa gornjih misli na tem mestu širje razvijati ali celo utemeljevati; kdor hoče pouka, ima o tem dovolj nemške literature², slovenske je zaenkrat žal še bore malo.

II.

Cerkveno petje je del liturgije. Gori omenjena liturgična maša bo torej nujno zelo vplivala na cerkveno petje in ga predručala. Kor se bo moral prilagoditi novemu pojmovanju in udeleževanju sv. daritve. Gibalo in obenem kažipot tega razvoja cerkvenega petja pa sta glavni ideji liturgične maše: občestvena zavest in liturgična aktivnost vseh navzočih vernikov v cerkvi.

Naj za začetek opišem liturgično mašo, kakor je že nekaj let sem vsako nedeljo in praznik v ljubljanskem semenišču, zato, da bomo imeli pred seboj nekaj konkretnega in pa ker se potek sv. maše zaradi posebnih okoliščin, ki so v semenišču dane, v marsičem bliža idealu liturgične maše. Latinske pete maše brez asistence so to. Ko mašnik pristopa k oltarju, že poje schola cantorum (zbor) koralno vstopno pesem — introitus. Po vstopni pesmi poje vsa kapela koralni Kyrie in Glorio — ljudsko petje torej. Slede prošnje in berilo, ki jih poje mašnik — nato zbor recitira pesem med berili — lepše bi bilo, če bi jo vsi — potem poje mašnik evangelij — zatem vsi Credo. Pesem pri darovanju poje zbor. Vsi drugi sodarujejo moleč z mašnikom iste molitve — manjka zaenkrat le zunanji daritveni izraz. Prefacija — uvodni slavospev poje mašnik — nato vsi Sanctus, po spremenjenju Benedictus in Agnus Dei. Nato sv. obhajilo vseh, med sv. obhajilom je tišina. Potem se zaradi kratkega časa recitira obhajilna pesem. Mašnik poje prošnje po obhajilu. Pri »blagoslovu« pojejo vsi slovenske evharistične pesmi. To je res dramatična in aktivna liturgična maša. Vse je enotno usmerjeno na dejanje, ki se vrši na oltarju, edino Sanctus pred spremenjenjem in Benedictus po spremenjenju nekoliko molita. Kramp svetuje³, naj bi se Sanctus in Benedictus pela skupaj⁴ in šele nato naj bi mašnik začel s kanonom — vsi drugi pa naj bi ga tiho molili z mašnikom. — Res, da je v semenišču danih mnogo pogojev, ki jih nikjer drugje ni. Ni pa s tem rečeno, da bi se ti pogoji z vztrajnim delom tudi zunaj semenišča ne dali ustvariti. Le enega bi se sedaj ne dalo zunaj doseči: neposredne zvezanosti in

² Praktični in važni so zlasti Kramp, Parsch, Guardini; slovenska: »Križ« II. 1. štev. 7-8, Vodušek Vital: Sv. maše, Dokler: Sv. maša.

³ J. Kramp: Eucharistia, str. 135.

⁴ Pri neslovesni maši že lahko, a pri slovesni je po najnovejših cerkvenih določilih ukazano peti Benedictus po povzdigovanju. Ur.

strnjenosti duhovnika z verniki brez posredovavca, kajti ta temelji pri liturgični maši v semenišču v okolnosti, da vsi navzoči razumejo liturgični jezik.

Pokazal sem gori na konkreten zgled, kakšna naj bi v glavnem bila liturgična maša. Oglejmo si sedaj še današnje zunanje oblike sv. maše, in sicer pod vidikom glavnih liturgičnih idej: občestvene zavesti in liturgične aktivnosti. — Z ozirom na zunanjo slovesnost razlikujemo sedaj tiho mašo, tiho mašo z orgljanjem in petjem v narodnem jeziku in peto mašo, kjer pojeta mašnik in zbor nekatere dele v latinskem jeziku. Zbor ima svojo vlogo pri zadnjih dveh. Pri »tihu maši s petjem« je duhovnik vsaj na zunaj potisnjen iz skupnega dogajanja v osamljenost in ima na zunaj glavno vlogo zbor oziroma orgle. Zbor hoče biti s svojim petjem ljudem posredovavec in tolmač verske vsebine daritve in cerkvenega leta oziroma svetnika. Kadar pa zbor molči, izpolnijo vmesni čas orgle. Podobno je s peto latinsko mašo. Tu pride sicer duhovnikova vloga veliko bolj do veljave, tudi zunanji potek sv. maše je bolj dramatičen, kor je liturgično aktiven, toda težkoče so tudi tu. Vsi pevci ne razumejo latinskih besedil; latinske maše so navadno tudi težje skladbe, ki zahtevajo več truda. Zato si mnogi kori pomagajo s tem, da sicer odgovarjajo latinsko duhovniku, vmes pa pojejo slovenske cerkvene pesmi. Seveda je to mešanica, ki je v hudem nasprotju s cerkvenimi določbami. Ogromna večina ljudi v cerkvi je pa pri petih mašah potisnjena ob stran, gledati mora pasivno, kako se duhovnikova in zborova vloga vrstita druga za drugo, nikoli pa ne pride vrsta nanjo. Kaj čuda, če je samo telo prisotno, duh, ki hoče aktivnosti, pa hodi vse drugod. Obsojeni so, da samo »prisostvujejo sv. maši« kakor gledalci v gledališču. Ali se bomo čudili, če je ljudstvo praktično pozabilo, da je sv. maša daritev; da mu nedeljska dolžnost ni lahka, saj ne dobi pri njej notranje sprostitev. Ali se bomo potem čudili, če je v ljudstvu izginila vsaka sled liturgične aktivnosti, da nima nobenega razumevanja za liturgične simbole — ko vendar nikdar ni moglo svojih sil aktivno razviti v cerkvi; in ker ni bilo aktivno v cerkvi, ni moglo biti bog ve kaj aktivno v življenju. Ne tožimo nad pasivnostjo naših ljudij, saj so bili obsojeni na pasivnost celo v cerkvi.

Liturgična miselnost bo čisto naravno zahtevala mnogo sprememb. Prepričan sem, da bo »tihu maša« potem zelo redka stvar. Na njeno mesto bo stopila »recitirana maša«. Ljudstvo in duhovnik bosta enota, liturgična aktivnost ju bo družila, vsi bodo spet dobili živo zavest, da je sv. maša daritev; aktivno sodarovanje v cerkvi bo vtisnilo pečat aktivnosti vsemu življenju; da bo sv. maša dalj časa trajala kot sedaj, bo liturgični človek lahko prenesel, saj bo v cerkvi našel sproščenje svoje naravno religiozne narave. Dalje: kaj je za aktivno sproščenega človeka naravneje, kakor da svoje občutje in doživljanje izrazi s petjem. Petje v cerkvi ne bo imel v zakupu zbor, ampak bo pravica vseh. Petje v cerkvi bo po ogromni večini ljudsko petje, zbor bo svojo vlogo skrčil

na minimum, imel bo predvsem nalogo, ki jo je nekdam — v dobi žive in občestvene liturgične aktivnosti — imel, izpolnjeval bo čas, ko sveto dejanje pri oltarju (morda zaradi daritvene procesije, morda zaradi splošnega obhajila med sv. mašo) ne bo šlo naprej. Petje in recitiranje oziroma molitev lektorja se bo vrstilo, aktivna dramatičnost dejanja svete maše bo zahtevala, da tudi orgle včasih utihnejo in vsaj pri sv. maši ne nastopajo samostojno, ampak le kot opora ljudskemu oziroma zborovemu petju.

Ob tem pa se takoj pojavi zelo težko vprašanje, vprašanje besedila mašnega petja. Kaj naj pojmemo: liturgična besedila ali pesmi? Papež Pij X. je svojčas zaklical: »Ne pojte pri maši, ampak mašo pojte!« To se pravi: vzemite liturgična besedila! Brez vsega je jasno, da je najboljše besedilo liturgično, in tudi sicer tem bolje, čim ožje se nasloni na liturgično. Toda pri nas dela vprašanje jezika zelo velike težave. Gotovo bo besedilo ljudskega in zborovega petja pri sv. maši v veliki meri odvisno od celotne zunanje vloge ljudstva in zbora pri liturgični maši in dokler ne dobí ta določnih oblik, se bo tudi težko odločati za eno ali drugo besedilo.

Treba pa bo na vsak način temeljitega preloma z dosedanjo vsebino in razvrstitvijo našega petja pri sv. maši. Zakaj petje je del liturgije in kot tako mora vsebinsko spremljati oziroma tolmačiti dejanje svete daritve; slovensko petje pri sveti maši pa tem zahtevam slabo odgovarja. Poglejmo! Sv. maša se deli v dva dela: pripravo na daritev, ki sega od začetka do vštete »verec«, in daritev samo z daritvenim obedom (sv. obhajilom), ki sega od darovanja do konca. Prvi del je povečini spremenljiv; v njem se izraža tudi temeljni ton cerkvene dobe, oziroma označi oseba posameznega svetnika; skratka: prvi del dá celotno občutje, v katerem naj ljudje sodarujejo sv. daritev. Sedaj pa pogledajmo besedilo običajnih »mašnih pesmi«! (Oče večni v visokosti, Pred tabo na kolenih, Bog pred Tvojim veličastvom, Pred Bogom pokleknimo, O Bog v nebeški slavi.) Pripravo na daritev še dosti dobro poudarjajo (kes — ponižna prošnja za usmiljenje — slava — evangelska resnica — vera). Če bi bile na splošno umetniško kaj več vredne in ne le verzificirano umevanje, bi bile še dosti sprejemljive. Toda spremenljivi deli mašnega formularja, ki izključno sami oblikujejo občutje za določen dan, niso nič upoštevani. Smele bi se torej peti v prvem delu sv. maše adventne, božične, postne, velikonočne in binkoštna pesmi.⁵ Marijini in svetniški prazniki bi zopet zahtevali svoj delež.⁶ Tako zvane »mašne pesmi« obsegajo včasih še po par kitic (darovanje, svet), toda se skoro nikjer ne pojejo. Sedaj pa, ko se šele začenja glavni del svete maše — daritev — začne hoditi slovenski

⁵ To smo že pred mnogimi leti poudarjali in tako tudi večkrat pojemo. — Ur.

⁶ Opozarjam na ravnokar izišle Silvin Sardenkove Marijine pesmi o Marijinih praznikih, ki bodo v ta namen zelo dobro služile. Seveda jih bo treba prej uglasbiti. Te pesmi se naslanjajo le na liturgično misel in ponekod tudi na liturgično besedilo. — Ur.

kor svojo pot; na vrsto pridejo ob navadnih nedeljah in Marijinih praznikih skoro povsod in vedno Marijine pesmi, pri Gospodovih praznikih pa pesmi dnevne skrivnosti, kar bi veliko bolj spadalo v prvi del sv. maše. Te pesmi poje zbor do spremenjenja — povzdigovanja, potem pa pridejo na vrsto obhajilne pesmi, ki imajo za vsebino večinoma adoracijo, češčenje Kristusa v sv. Rešnjem Telesu.¹ Tako gre vsebina petja in dejanje pri oltarju kolikortoliko različno pot; petje zvodi pozornost ljudi za seboj stran od daritvene misli in duhovnik ostane sam. Bistvena vsebina sv. maše — daritev — torej ostane po petju premalo upoštevana, kar je gotovo napačno in zgrešeno. Ali ni tudi to dejstvo krivo, da je sv. maša v toliki meri danes izgubila svoj daritveni značaj?

III.

V zelo tesni zvezi z liturgičnim gibanjem je tudi ljudsko petje. Naj še o njem napišem nekaj misli! Pri nas je bilo letos s prvim februarjem vpeljana kot obvezno. Pa se zdi, da ponekod kar ne more uspevati. Mnogi ga imajo za nepotrebno novotarijo, eni vidijo v njem kršitev zborovskih pravic, drugi korak nazaj — dekadenco visoke kulture naše cerkvene pesmi — sami vzroki, da se zanj ne morejo ogreti. Pustimo na strani vprašanja, ali je bilo kdaj pri nas v navadi ljudsko petje in ali je bilo enoglasno; g. dr. Kimovec je dokazal, da je bilo, in sicer enoglasno — dejstvo je, da je pri nas ljudsko petje razen malenkostnih ostankov, preden se je začela akcija za obnovo, popolnoma izginilo. Ljudje so se privadili zborovskega petja in istočasno je izginila zadnja sled zunanjeaktivnega udeleževanja ljudi v cerkvi. Poleg tega je bil duh časa, ki se je ukradel tudi v Cerkev, skrajno individualističen. Vsa občestvenost v cerkvi se je morala umakniti individualistični zaprtosti vase in v svojega Boga. Razmere torej do nedavnega časa za ljudsko petje, ki pomeni močno poudarjeno idejo občestva in občestvene liturgične aktivnosti v cerkvi, psihološko niso bile ugodne in ne pripravljene. Jaz vidim v odporu ozir. premajhnem navdušenju za ljudsko petje psihološki razlog: ideje, ki jih vsebuje in poudarja ljudsko petje, so dosedanjemu pojmovanju in udeleževanju cerkvenega življenja notranje tuje; notranje tuje ideje pa človek ne more sprejeti z navdušenjem. Ljudsko petje pa je velika vrednota in bila bi zelo velika škoda, če bi ga ne mogli spraviti v življenje. Zahteva pa ljudsko petje ideje liturgičnega gibanja kot nujne psihološke podlage. Ljudsko petje je čisto naraven izraz liturgične miselnosti. Dokler torej ljudstva ne bomo navadili liturgično sodarovati sv. mašo, toliko časa tudi ljudsko petje ne bo dobilo organičnega mesta v cerkvi. Brez liturgičnega udeleževanja bogočastja je ljudsko petje unikum, ki v vse drugo dosedanje udeleževanje notranje prav nič ne spada. Saj mora naš človek, ki je navajen, da v cerkvi moli za svoje osebne potrebe, prebira rožni venec ali moli iz najrazličnejših molitvenikov, ki je skoro vsak napisan pod enostransko poudarjeno idejo, občutiti kot naravnost neznosno nasilje nad

¹ Obhajilne pesmi, vsebujoče željo po združitvi z Jezusom, so pa vendar primerne; saj spada obhajilo kot daritveni obred k daritvi. — Ur.

njegovo religiozno ubranostjo, če ga kdo sili k zunanji aktivnosti — petju. V taki dispoziciji mu petje ne more postati nikak izraz njegovega duševnega stanja in njegovih potreb, in potem z grenkostjo občuti, da niti v cerkvi ni svoboden in se ne more po svoje pogovoriti z Bogom. Zato bo več kot neko prazno navduševanje ali siljenje k ljudskemu petju imel uspeha p o u k , kako nekaj nujnega in naravnega, in v cerkveni liturgiji in naši nadnaravni medsebojni skupnosti — občestvu osnovanega je ljudsko petje. Tistim pa, ki trdijo, da pomeni ljudsko petje korak nazaj — dekadenco, bi povedal, da zamenjujejo umetnost in estetiko z religiozno aktivnostjo, koncertno dvorano s cerkvijo. Sv. maša in drugo bogoslužje ni za to, da imajo zbor in solisti priliko za umetniški nastop, ni »Konzert mit Messebegleitung« ampak je bogoslužje, pri katerem naj vsi ljudje kolikor mogoče aktivno izkazujejo čast Bogu. Zato pri odločanju za zborovsko petje ali za ljudsko petje niso merodajni estetski, ampak religiozno aktivni vidiki. S tem pa ni rečeno, da bi ljudsko petje ne moglo ali ne smelo imeti tudi lepote v sebi, tudi ne, da bi zborovsko petje ne moglo biti za pevce dejanje iskrenega bogočastja, ampak samo to, da je treba vsem ljudem dati v cerkvi priliko za sprostitev njihovih religiozno aktivnih sil.

Ker je cerkveno petje v ozki zvezi z načinom našega udeleževanja bogoslužja, se o liturgičnem udeleževanju odpirajo tudi za cerkveno petje novi vidiki in nove naloge. Gotovo je tudi »Cerkveni Glasbenik« poklican reševati probleme liturgičnega cerkvenega petja. Čim več bo moči na delu, tem prej bo ustvarjeno med nami močno aktivno liturgično občestvo, ki je — ne pozabimo — nujna zahteva za poglobitev naše vernosti. Gori nakazane misli so hotele dati samo pobudo za tosmerno podrobno in temeljito delo.

Stanko Premrl:

† Dvorni svetnik profesor dr. Josip Mantuani.

(Konec.)

Eno največjih del, ki jih je izvršil dr. Mantuani, je odkritje našega velikega glasbenika Jakoba Gallusa.

Kako je prišlo do tega?

»Bilo je pred več leti« — tako piše dr. Mantuani v svoji obširni študiji o Jakobu Gallusu v Cerkv. Glasbeniku 1891, stran 49 — »ko sem kot četrtošolec pod vodstvom g. stolnega kapelnika A. Foersterja pel krasno skladbo Gallusovo »Ecce quomodo moritur justus«. Po sklepu reče nam izvrstni naš učitelj: »Glejte, ta mož je bil Kranjec; vemo pa o njem le, da je bil okoli 1550 rojen, a 1591 da je umrl; drugega ne vemo nič o njem, in bil je vendar tako izvrsten glasbenik.« Želja, zvedeti kaj več o tem sijajno-neznanem možu, navdajala me je od one ure vedno, seme zasajeno ni umrlo več.« — In potem popisuje, kako se mu je še le po prihodu na Dunaj nudila možnost pričeti z raziskavanjem o Gallusu. Prelistal je v ta namen 437 starih in novih folijantov, knjig in knjižic, programov, brošuric in celó dnevnikov ter dobil vsaj toliko gradiva, da je mogel naprej. Na podlagi teh podatkov in

beležk je pričel dopisovati knjižnicam in glasbenim zbirkam po Avstriji in Nemčiji. L. 1889 je napravil pot po Češkem in Moravskem, po krajih, kjer je baje deloval naš Gallus. Na tej poti je našel samo Gallusov zapuščinski inventar, pisan v češkem jeziku in hranjen v knjigi inventarov v praški staromestni posvetovalnici. L. 1890 pa so mu kranjski deželni zbor, mestni magistrat ljubljanski in Kranjska hranilnica dali zadostno podporo za pot v Nemčijo, nakar se je pričelo njegovo glavno in zelo uspešno raziskavanje in odkritje Gallusa. V dunajski dvorni knjižnici je dobil nad 16 tiskanih Gallusovih maš, na dunajskem konservatoriju I. del slavne Gallusove zbirke »Opus musicum«; na Nemškem: v Monakovem, Vratislavi, Berlinu, Königsbergu, Brandenburgu, Augsburgu itd. je naletel zopet na Gallusove tiskane maše in madrigale in na več skladb v rokopisu.

Prej »sijajno-neznani« Gallus nam je po teh dr. Mantuanijevih raziskavanjih in odkritjih postajal vedno bolj znan in dostopen. L. 1892. je »C. Gl.« prinesel dr. Mantuanijev govor o Gallusu, ki ga je imel o priliki Gallus-Mozartove slavnosti v društvu sv. Ambrozija na Dunaju 25. novembra 1891. V istem letniku je dr. Mantuani pisal o Gallusu kot cerkvenem skladatelju in podal njegovo »Instructio ad musicos«. Ob 300 letnici Gallusove smrti, ki jo je Glasbena Matica v Ljubljani proslavila s koncertom 9. junija 1892, je dr. Mantuani imel slavnostni govor. Orisal je Gallusovo življenje, delovanje in njegov posebni glasbeni slog. Govor je izšel v »C. Gl.« L. 1892. in 1893. je »C. Gl.« prinašal dr. Mantuanijeve kritične opazke spisu »Glasbena doba 16. stoletja in Jakob Gallus«. V njih dr. Mantuani v obširni razpravi ugotavlja marsikake zgodovinske netočnosti, ki jih je zagrešil neki g. X v omenjenem spisu v »Ljubljanskem Zvonu« 1892, št. 7; Mantuani jih na podlagi svojih raziskavanj popravlja. Ta razprava je vredna branja in študija; dr. Mantuani odkriva v njej svoje obsežno, temeljito glasbeno zgodovinsko znanje vobče in o Gallusu še posebej. V »C. Gl.« 1895 se nahaja dr. Mantuanijev članek »Bibliografičen unicum Gallusovih del«.

Dr. Mantuanijevo raziskavanje in odkritje Gallusa je doseglo svoj višek, ko je društvo za izdajanje glasbenih spomenikov v Avstriji s podporo ministrstva za uk in bogočastje izdalo od 1899 do 1920 šest zvezkov Gallusovih skladb, ki sta jih priredila — kakor sem že omenil — dr. Mantuani in Emil Bezečny in je 1. zvezek te vekovite izdaje prinesel tudi Gallusovo natančno biografijo, drugi pa bibliografijo iz peresa dr. Mantuanija.¹

Izmed ostalih dr. Mantuanijevih spisov so izšli v »Cerkvenem Glasbeniku« kot posebni važni še sledeči: Glasbena in gledališka razstava na Dunaju (1892), Prof. Josip Böhm † (1893), Svit in senca (misli o dunajski cerkveni glasbi, 1894), Kdaj so se tiskale prve glaske s premičnimi tipi (1900), Drobtinica o tradicionalnem koralu

¹ V »Musica sacra« 1913 se nahaja njegov spis o temah v Jakob Handlovih mašah.

(1907), Slovenska pesmarica »Tri duhovske pesmic (1908), Gregorijanski koral, njegov postanek, razvoj in uporaba (1909 in 1910), V obrambo (1911), Zgodovinski razvoj slovenske cerkvene pesmi (1913), Prof. dr. Hugo Riemann † (1920), Pierluigi iz Palestrine (1926 in 1927), Zgodovinski pregled delovanja Cecilijinega društva v Ljubljani od 1902—1927 (1927), Dvorni svetnik prof. dr. Eusebius Mandyczewski † (1929), † Generalni predsednik splošnega Cec. društva, duhovni svetnik prof. dr. Karl Weinmann (1929), Zgodovina cerkvene glasbe (1930—1932), † Dom Andre Mocquereau (1930), † Vseučiliški prof. dr. Peter Jos. Wagner (1931), Emil Hochreiter — 60letnik (1932), † Prof. dr. Hermann Müller (1932), Ostanek stare liturgije iz dobe škofa Hrena (1932). Razen tega je izčrpno poročal o dveh cerkvenih koncertih Cec. društva za stolno župnijo v Ljubljani (1924 in 1925), napisal obširno poročilo in opazke k Milan Zjaličevi »Crkveni muziki« (1925). O skladatelju Antonio Draghi (1642—1700) je l. 1905. priobčil glavne življenjske podatke, o priliki ko je »C. Gl.« prinesel v prilogi Draghijev »Stabat Mater«, ki ga je Mantuani izpisal iz rokopisa (str. 18.986) c. kr. dunajske dvorne knjižnice. L. 1922. je poslal našemu listu podatke o nekaterih starejših skladateljih, ki se njih skladbe nahajajo v arhivu ljubljanskega stolnega kora. Z Dunaja je poslal v naš list več dopisov. Ob petdesetletnici Cecilijinega društva za ljubljansko škofjo je sestavil Kazalo spisov, člankov, dopisov in poročil, natisnjenih v »Cerkvenem Glasbeniku« od l. 1878. do l. 1926. L. 1930. se je iskreno spominjal † Emila Bezenega, kot svojega sodelavca pri izdaji Gallusovih del.

»Cerkvenemu Glasbeniku« je bil dr. Mantuani — kakor smo videli — poseben zvest in marljiv sotrudnik, pisal pa je mnogo tudi v druge liste, naše in tuje. Po časovnem redu so si ti razni članki sledili nekako takole: Tri dni ob Sprevi (Ljublj. Zvon 1894), Slovenski cerkveni govor iz l. 1706. (Dom in svet 1894), Preiskonkurrenzen für christliche Kunst (Bote für Tirol u. Vorarlberg 1902), Die Wandmalereien der alten Pfarrkirche in Grad (Mitt. d. Zentralkommission 1906), Die Pfarrkirche zu Altmansdorf (Monatsblatt des Altertumsvereins, Wien 1906), Jurij pl. Slatkonja (Dom in svet 1907),² Wüstenkultur (Öst. Rundschau 1908), Zur Kunstpädagogik (Jahrbuch des Vereins für christliche Erziehungswissenschaft 1908), Die nachtridentinische kirchenmusikalische Literatur (Gregorianische Rundschau 1908), Novo-

² Tudi »C. Gl.« je objavil že l. 1905. spis o Juriju pl. Slatkonji, ki ga je po gradivu, zbranim in priobčenem od dr. Mantuanija v njegovi že omenjeni veliki knjigi »Geschichte der Musik in Wien« I. Teil posnel takratni urednik dr. Andrej Karlin.

dobne zahteve na umetniškem polju (Gorica 1908), O sociologiji umetnosti (Čas 1911), Trije neznani rimski napisi (Carniola 1912), Das Altarssacrament in der Tonkunst (Festschrift des XXIII. euch. Kongresses 1912), Prazgodovinska gomila v Boštanju (Carniola 1913), Škofijski muzej (Peto izvestje društva za kršč. umetnost v Ljubljani, 1913), Tanagrejske sohice (Dom in svet 1914), O nedavno najdeni votivni roki (Carniola 1914), Pozabljen rojak (K. Schütz, Carn. 1915), Hrvatska crkvena pjesmarica iz godine 1635 (Sv. Cecilija 1915), Narodnopolisne študije I. (Carn. 1915), Soška fronta pred 300 leti (Slovenec 1916, str. 207—10, 213, 215), Pasijonske procesije v Loki (Carn. 1916), Šubici (Dom in svet 1917), Čigava je Goriška? (Jugoslovan 1918), P. Zrinjski in F. K. Frankopan (D. in S. 1919), Poberite ostanke (Pevce 1920), O povijesti slovenske popijevke (Sv. Cec. 1922), In medio virtus, prinos glede skrajšanih liturgičnih besedil (Cec. 1923), Seznam muzejskih zbirk (Glasnik muz. društva za Slovenijo 1923 do 1925), Dva glazbena rokopisa iz franjevačkog samostana u Varaždinu (Cec. 1924), O slovenačkoj pučkoj umetnosti (Nova Evropa 1924), Slovenačka narodna muzika u staro doba (N. E. 1924), Paulinische Studien I. Bedeutung des Wortes »purpurak« (Bulićev zbornik 1924), Razstava portretov (Slovenec 1925, str. 220—3, 228, 234), Prazgodovinska gomila na Kočevskem, Stari inventarji (oboje v Gl. muz. dr. za Slov. 1925), O jugoslovanski glasbi (Zbori 1926/27), Glasbeniki iz reda sv. Frančiška Ser. (Nova Revija 1925), Emil Adamič (Sv. Cec. 1927), Franc Ks. Križman (Sv. Cec. 1926—8), Još nekoliko riječi o češkoj uskrсноj pjesmi u rukopisu iz Žiča (Cec. 1918), Franc Peter Schubert (Zbori 1928), O slovenski operi (Zbori 1929), Jurij Mihevec (Nova muzika 1929), Südslaven (Glasba Jugoslovanov, Handbuch der Musikgeschichte II., 1165 sl., 1930), Skladatelj Davorin Jenko (v Jos. Lapajne: Od Ilirije do Jugoslavije 1931), Glasbena razstava v Ljubljani (Sv. Cec. 1932), Katalog razstave: Razvoj glasbe pri Slovencih (kot rokopis 1932).

Živeč na Dunaju je Mantuani sodeloval pri raznih dunajskih znanstvenih listih, n. pr. pri Eitners Monatshefte für Musikgeschichte in drugih ter pri raznih dnevnikih.³ Za 100 letnico smrti skladatelja Dominika Cimarosa (1901) je sestavil katalog, l. 1900 sodeloval pri delu »An Ehren und an Siegen reich, Bilder aus Österreich«. V domovini je z ocenami in poročili sodeloval pri Carnioli, Glasniku muz. društva za Slovenijo, pri Sv. Ceciliji, Cerkvemem Glasbeniku, Slovencu itd. Kot leksikograf za podatke o sloven-

³ V nemških spisih je v 90. letih rabil pseudonim »Dr. J. M. Krainz«, v slovenskih pa dr. J. M. Podgrajski ali P—i.

ski glasbi in glasbenikih je sodeloval pri Narodni enciklopediji SHS, pri Slov. biografskem leksikonu in pri »Lexikon der Musikwissenschaften«.

Vse to in še marsikaj drugega je izšlo v tisku iz dr. Mantuanijevega peresa. In koliko je zapustil še neobjavljenih deloma dokončanih, deloma začetih ali na pol dovršenih razprav. Tudi teh je še dolga vrsta. Vseh načrtov, ki jih je imel, res žal ni mogel izvesti. Izvršil pa je ogromno znanstveno delo, ogromno po bogastvu tvarine, zraven najtočnejše in kar moč temeljito v izdelavi.⁴ Pri tem ga je podpirala njegova sijajna strokovna in splošna izobrazba,⁵ njegova bogata knjižnica,⁶ neumorna pridnost in prirojeno veselje do znanstvenega dela. Pisal je podnevi in ponoči, dostikrat po cele noči. Tudi o počitnicah si ni dal miru. L. 1926. n. pr. je bil na Češkem in brskal po arhivih v raznih mestih, l. 1929. je bil zopet na Češkem in na Dunaju, kjer je delal ob delavnikih v raznih zbirkah od osme zjutraj do osme zvečer s samo polurnim opoldanskim odmorom. V priznanje njegovih znanstvenih zaslug ga je Društvo za humanistične vede v Ljubljani izbralo za svojega pravega člana. Bil je tudi veliki komtur romunske krone in imejitelj reda Jugoslovanske krone IV. razreda.

Pa dr. Mantuani je bil velik tudi kot človek. Izredno ljubezniv, uslužen, dober do vsakega: vseskozi plemenit. Bil je vzoren praktičen katoličan. Ob nedeljah in praznikih je hodil k maši k frančiškonom na stranski kor pri glavnem oltarju, kjer je molil iz latinskega molitvenika. Tudi sicer ga je bilo lepo videti v družbi pri molitvi, kako je vedno razločno in zbrano molil. Svojo lastno družino si je ustanovil l. 1899., ko se je v Vöslau pri Dunaju poročil z gdč. Marijo Brümmer. V srečnem zakonu sta se jima rodila sin Josip, sedaj privatni uradnik, in hči Marija, sedaj konservatoristka. Bolezen, ki ga je po malem opominjala že nekaj let, je moško in tiho prenašal. Šele trdovratna bolezen, ki ga je napadla letos v januarju, ga je prisilila, da je prenehal z delom. Slutil je, da bo treba najbrž iti k Sv. Križu. »Tudi na to sem pripravljen, če Bog tako hoče,« je dejal. »Cupio dissolvi et esse cum Christo,« je rekel s sv. Pavlom. In na predvečer njegovega godu 18. marca je njegov patron sv. Jožef prišel ponj in ga rešil trpljenja. Pokopali smo dragega in zaslužnega pokojnika 20. marca popoldne. Pogreba so se udeležili predvsem: zastopniki muzeja in muzejskega društva, Glasbena Matica in konservatorij, Cecilijino društvo in orglarska šola ter številno občinstvo. V slovo je pokojniku govoril predsednik Glasbene Matice, senator dr. V. Ravnihar, zapela pa Glasbena Matica. »Svoj majhen domek za veliki počitek« ima dr. Mantuani sedaj v družinskem grobu pri Sv. Križu skupaj s svojimi starši in z eno mlajšo sestro.

⁴ Tudi svoje rokopise je pisal kar moči snažno in lepo.

⁵ Obvladal je tudi celo vrsto jezikov: razen slovenščine in srbohrvaščine še nemški, francoski, italijanski in češki jezik. Latinščino je pisal in govoril dovršeno. V grščini je bil istotako veščak.

⁶ Sicer pa je bil sam živ leksikon. Ko sem to nekomu omenil, je pristavil: »pa še obsežen«.

Dragi dr. Mantuani: »Uživaj pri Bogu sladki, neskaljeni pokoj in obilno plačilo! Tvoja neumorna delavnost in srčna plemenitost pa naj svetita nam vsem preostalim kot dva svetla vzora!«

Franc Babič:

Dr. Josip Mantuani kot učitelj na orglarski šoli.

Kdo izmed učencev orglarske šole iz leta 1918. do 1933. se ne bi s hvaležnostjo spominjal svojega učitelja cerkvenoglasbene zgodovine, pokojnega dr. Josipa Mantuanija. Brez dvoma je bil on eden izmed redkih pedagogov, ki je s svojo prikupljivostjo — kljub svoji bolezni in visoki starosti — vzbudil ljubezen in zaupanje v slehernem učencu, ki ga je poslušal in bil z njim v zvezi, kot sta učitelj, ki z veseljem in dobro vero sadi, in učenec, ki z enako dobro voljo sprejema vase, in ki se mu nehote s tvarino priliči, da za vedno, za vse življenje zapre vase neizbrisen spomin na svojega učitelja.

Profesor Mantuani, mož velike naobraženosti, doma na vseh popriških umetnosti in znanja, je vedno predaval tako, da nam je bilo njegovo predavanje vsem lahko dostopno. Njegova izvajanja glasbene zgodovine od postanka egipčanske glasbene kulture preko grške glasbe do časa, ko se je začela katoliška Cerkev: vse te nam še malo dostopne, v večini neodkrite razmere takratne glasbe nam je podajal deloma po svojih študijah, deloma po razmotrivanjih in naziranjih svetovnih zgodovinarjev. Dalje od začetka, ko imamo poročila, kaj je že bilo takrat storjenega za glasbo, skozi manj jasno dobo nevm do dovršenega notnega sistema, pa do prvih začetkov večglasja nizozemske, rimske in benečanske šole, od našega Gallusa in Sladkonja do dunajskih in drugih klasikov, ter od začetka pokreta cecilijanstva do danes. Od prvega začetka glasbe, ki ga nam je mogoče dotipati, do današnjih časov nam je prof. Mantuani podal točen pregled, da lahko pojmuje, kako je glasba nastala, se razvijala, kdaj je dosegla viške in kakšna je sedaj. Prof. Mantuani nam je v veliki meri omogočil, da glasbo lahko razumemo.

Poseben oddelek je pa odmeril glasbi in njenemu razvoju pri nas Slovence. Popisal je glasbo pri Slovencih od početka do časa, ko imamo poročila: preko Hrena, Trubarja, Stržinarja, Repeža, Redeskinija, od takrat, ko je bilo pri nas že ljudsko petje, do hladne dobe in potem naprej do Kamila Maška, Riharja in njegovih pripadnikov in do cecilijancev: Foersterja, Hladnika, Sattnerja, do novejših: Kimovca, Premrla, Dolinarja in v svetni glasbi pomembnih Slovencev — vse je prof. Mantuani orisal, kaj in koliko so storili, da gre glasba pri nas pot, ki je vse pozornosti vredna in ki smo lahko ponosni na nje razvoj in uspeh.

Poleg glasbene zgodovine je prof. Mantuani leta 1928. prevzel tudi predavanje o lepem vedenju. Prav z veseljem smo posečali ta predavanja, ki so bila gotovo mikavna in potrebna.

Prof. Mantuani je svoja resna predavanja ljubeznivo prepletal s humorjem in dogodivščinami iz lastnega življenja. Ker je veliko prepotoval in je tudi veliko videl, je mnogokrat pripovedoval, kaj diči te ali one narode in kaj mi lahko posnemamo od njih, da se jim tako neposredno približamo. Na drugi strani nas je pa vzpodbujal, da moramo ceniti tudi svoje domače stvari. Pogostokrat se spominjam na njegov izrek, ki velja gotovo vsakemu človeku: »Hodi vedno pokoncu, z odprtimi očmi in ušesi in nobena stvar naj se ti ne zdi toliko nevedna, da bi je ne ogledal.« Več takih in sličnih prislovič in rekov nam je povedal, mnogokrat tudi citiral odlomke iz sv. pisma ali kakega svetovnega pisatelja. Zelo veliko je storil pokojnik za napredek svojih učencev; vedno je

želel, da bi »njegovi fantje« — kakor nas je nazival — mnogo odnesli iz orglar-ske šole. Svetoval nam je neštetokrat: pojdite v opero — na koncerte — na produkcije gojencev konservatorija, poslušajte z odprtimi ušesi, kaj ustvarja ravnatelj Premrl, ko orgla, kako registrira! Vse dobro nam je želel, ker je dobro vedel, kje se lahko kaj dobi, kar je gotovo vsakemu v korist.

Veliko, veliko bi še lahko navedel iz naših lepih stikov z našim učiteljem glasbene zgodovine. S človekom, ki je imel res pravi poklic učitelja. S človekom, ki je veliko videl in znal in ki je kljub vsemu ostal dober in zvest Onemu, od katerega imamo umetnost glasbe. Zato pa tudi želim, da vsi, ki ste prof. dr. Mantuanija poznali ali bili celo njegovi »fantje«, storite to, da ga ohranite skozi vse svoje življenje v hvaležnem spominu. Če pa morda pri kom spomin na njega peša, naj si ga ponovno osveži in z mislijo nanj poplača njegov nam darovan trud.

Adolf Gröbming:

Nekaj poglavij iz fiziologije in fonetike.

(Dalje.)

A f r i k a t e.¹ Jezična konica je udeležena tudi pri artikulaciji afrikat. Preden se pa seznanimo s temi glasovi, ki so nekakšni fonetični »pol miši pol tiči«, je potrebnih nekaj splošnih opazk.

Pri artikulaciji vsakega glasu razlikujemo tri faze: p r i m i k (Anglitt), d r ž a n j e (Haltung) in o d m i k (Abglitt). Če izgovorimo n. pr. samoglasnik *i*, tedaj imenujemo primik-dvig jezika v lego, ki je potrebna za izreko tega glasu, držanje-ohranitev jezika v doseženi legi, in odmik-pad jezika v prvotni položaj. Glas zveni med držanjem, medtem ko sta primik in odmik neslišna. To velja le za osamljene (izolirane) glasove; v zvezah je stvar nekoliko drugačna. Če izrečemo zlog *ti*, tedaj ne pade jezik po artikulaciji *t*-ja v prvotni položaj, ampak nadaljuje pot v lego, ki je potrebna za izreko *i*-ja. Odmik prvega glasu se je torej prilagodil ali prienačil primiku drugega. Včasih se oba giba združita v enega samega, tako da sploh ni mogoče določiti, kje je nehal odmik in kje je začel primik. Jasno je, da ima isti glas v raznih zvezah lahko najrazličnejše primike. (Prim. primike za *i* v zlogih *ti*, *ai*, *vi*, *oi*, *i*. dr.)

Prav poseben odmik se nam kaže v afrikatah. Ti glasovi, ki tvorijo v slovanskih jezikih, kakor pravi Broch, »neločljive konzonantične enote«, (torej ne zveze glasov, kakor sem jih zgoraj navedel), so zlití, ali še boljše, zvarjeni iz dveh elementov: iz zaporniškega in iz priporniškega (*c* iz *t* in *s*, *dz* iz *d* in *z*). Ker ne pade jezik po izvršeni izreki *t*-ja v prvotni položaj, ampak ker zajame na poti še priporniški element afrikate, je odmik v resnici slišen. Afrikate bi torej lahko imenovali zapornike s slišnim odmikom.

V slovanskih jezikih so afrikate prastare tvorbe. To ne dokazujejo le slovanske abecede, kjer so zastopane afrikate s posebnimi znamenji, ampak predvsem artikulacije, ki najbolj potrjujejo enovitost teh glasov. Normalno bi morali *c* (= *t* + *s*) artikulirati na isti način kakor *t*. Toda če vzporejamo artikulaciji teh dveh glasov, vidimo že v zaporah bistvene razlike. Zapora za *t* se tvori z jezično konico in je omejena bolj na kot med zobmi in alveolami. Zapora za *c* pa se tvori z listom jezika in sprednjim delom hrbta ter zavzema isti prostor, kakor pripora za *s*, t. j. alveole in vso notranjo površino zgornjih sekavcev. Poleg tega je konica navzdol upognjena, ter se dotika zgornjega roba spodnjih sekavcev.

¹ C. Gl., I. 53 str. 17, I. 54. str. 140.

Podobne razlike najdemo, če primerjamo artikulacijo zveze *ts* z artikulacijo *c*-ja. Čim hitrejša je izreka, tem manjša je seveda razlika, tako pri zelo hitri izreki sploh ni mogoče ločiti *ts* od pristne afrikate.

Artikulacije jezične ploskve in jezičnega korena.

Ker je težko določiti razsežnost posameznih delov jezične ploskve (prim. I. 51. str. 136), sem strnil artikulacije, ki so mogoče s hrbtom in korenem jezika pod isto poglavje. Mislim, da bo s tem tudi razumevnost olajšana.

Zapora. Gibenost jezika nam omogoča na trdem in mehkem nebu in celo na goltni steni najraznovrstnejše zapore. Čimbolj pa premikamo zapore v ozadje ustne votline, tembolj se izpreminja barva zapornikov *t* in *d* v *k* in *g*. Točno določiti mejo med eno in med drugo skupino glasov je zelo težko, kar je vsekakor (poleg asimilacije in diferenciacije) mnogo pripomoglo k temu, da se včasih v vsakdanjem govoru ti glasovi zamenjujejo (*kiŕla* — *kikla*, *peŕlar* — *peklar*, *dnar* — *gnar* itd.)²

Kakor z jezično končnico, tako je mogoče artikulirati glasove *t*, *d*, *n* tudi s sprednjim delom hrbta. Od različkov, ki so mogoči s takšno artikulacijo, so za nas najvažnejši mehki odtenki, ki jih uporabljajo drugi slovanski narodi. Nekoliko drugače kakor naše trde glasove (*t*, *d*, *n*), artikulirajo Rusi svoje mehke (*ŕ*, *d'*, *n'*). Konica ostane pri teh glasovih sicer še za zgornjimi sekavci, toda zapora se tvori z listom in sprednjim delom hrbta. Dotikališče je mnogo večje kakor pri naših zapornikih in obsega notranjo stran zgornjih sekavcev, alveole in sprednji rob trdega neba. Nastavek leži bolj zadaj, kakor pri trdih dvojnkih. Pri čeških odtenkih teh glasov (*t*, *d*, *n*) zapusti konica zgornje sekavce in se pobesi v spodnjo ustno votlino. Zapora se vrši sicer še s prednjim delom jezika, toda še bolj zadaj kakor pri ruskih. Približno na mestu, kjer artikuliramo *j*, tvorimo tisto skupino mehkih glasov (*tj*, *dj*, *nj*), h kateri prištevamo naš *nj* (*konj*, *zanj*). Konica je naslonjena na notranjo plat spodnjih sekavcev, dotikališče pa zavzema poleg alveol še velik del sprednjega trdega neba.

Ker je mnogim neznan, kaj pomenijo izrazi trdi in mehki glasovi, naj sledi najprej nekaj pojasnil. Mehki glasovi vsebujejo nekoliko tistega šuma, ki je značilen za *j*, kar se javlja zlasti pri odmiku (prim. slovenski *nj* in *lj*, italij. *ogni* = *onji* i. dr.). Trdi glasovi nimajo te primesi (prim. slov. *t*, *d*, *n*). Razlika med trdimi in mehkim glasovi se nam kaže že v dotikališču. Trdi glasovi imajo manjšo, mehki pa večjo dotikalno ploskev. Po Brochu³ pa nam je iskati glavni vzrok za ta pojav v načinu odpiranja zapore. Če odpremo prej zadnjo plat zapore kakor sprednjo, tedaj dobimo trde konzonante. Glas se omehča, če odpremo vso zaporo obenem, vendar se ne sme odpiranje izvršiti prehitro, ampak s primerno počasnostjo. To je način izreke za slovenski *nj*. Mehek značaj dobi glas tudi tedaj, če odpremo najprej sprednjo plat zapore tako, da upognemo konico navzdol in šele nato zadnjo plat.

Na istem mestu kakor mehke glasove *tj*, *dj* in *nj* artikuliramo lahko trdo varianto teh glasov (*t*, *d*, *n*). Zaporo tvorimo s sprednjim delom hrbta proti zgornjim sekavcem alveolam in sprednjem delu trdega neba. Čeljusti razpremo in pritisnemo obenem konico krepko ob spodnje sekavce in alveole. Zaporo odpremo hitro, kakor pri navadnih zapornikih. Ta način artikulacije sicer ni normalen, vendar pa tvori zelo uspešen pripomoček pri poučevanju petja. Takšno izreko bo kazalo uporabljati zlasti pri pevcih,

² Znanstveno razlago za ta pojav najdeš v Ramovšovem konzonantizmu str. 207.

³ Slavische Phonetik str. 36.

ki vlečejo jezik v golt. S tem, da pritisnemo jezik ob zobe, koncentriramo jezično mišičevje spredaj in razbremenimo koren. Seveda je treba opozoriti učenca na goltni del jezika, ki mora biti kar najrahljejši, kajti mnogi pevci imajo tako raztegljiv jezik, da tiščijo lahko konico k zobem, koren pa k jabolku. Ker je takšna izreka nenaravna, jo je treba seveda opustiti, ko smo dosegli svoj namen in oprostili učenčev golt.

Področje zapornikov *k* in *g* se začenja približno tam, kjer artikuliramo *i* in se razteza po vsem trdem in mehkem nebu tja do zadnje goltné stene. Važnejši, kakor mehki dvojniki teh glasov (*k*, *g*), ki jih poznajo drugi slovanski jeziki, sta za nas trdi *k* in *g*. Ker pa so odvisni ti zaporniki od glasu, ki jim sledi, bi morali razločevati prav za prav toliko zapornikov, kolikor je mogočih zvez. Za naše namene zadostuje nekaj najvažnejših tipov:

1. *k* in *g* v zvezi z *i*-jem in *e*-jem (*ki*, *gi*, *ke*, *ge*) se tvori približno na zadnjem (redkeje na sprednjem) delu trdega neba;

2. v zvezi z *a*-jem (*ka*, *ga*), nekako na meji med trdim in mehkim nebom;

3. v zvezi z *o*-jem (*ko*, *go*) na sprednjem mehkem nebu;

4. v zvezi z *u*-jem (*ku*, *gu*) pa zadnjem mehkem nebu.

Natančnejša določitev zapornih mest ni potrebna in je radi težkega opazovanja artikulacije skoro nemogoča.

Jespersen⁴ omenja še *k*-je in *g*-je, ki jih tvorimo z zaporo jezičnega korena proti najnižjemu delu mehkega neba (jezičku) in proti zadnji goltni steni. Vendar so takšni glasovi pri nas nepoznani, uporabljata jih baje grenlandščina in marokanščina.

Posebno artikulacijo ima v slovenščini *n*, ki ga izgovarjamo pred *k*-jem in *g*-jem (znanka, angel). Zapora za ta glas se tvori na mehkem nebu, zato mu pravimo mehkonobni ali velarni *n*. Velikega pomena je ta nosnik za pouk petja, ker pomaga učencu pravilno voditi zvočni steber in nastaviti glas na pravo mesto.

Fr. Ferjančič:

Nova maša na Gorenjskem pa še to in ono.

Ker bi utegnil kdo misliti, da gre tu za novo mašo iz najnovejšega časa, moram takoj povedati, da od one nove maše, ki jo imam jaz v mislih, bo v letošnjem poletju minilo že 45 let. Mašnik, ki je pel ono novo mašo, počiva že v grobu, in oni mnogoštevilni svatje, ki so se tedaj veselili nove maše, so vsaj po večini tudi že v večnosti. Obhajal je to novo mašo v Šenčurju pri Kranju dne 12. avgusta 1888 tedanji semeniški duhovnik ali presbiter Janez Zupan, doma z Visokega v šenčurski župniji. Ta gospod je žalibog umrl v starosti 68 let pred dobrim pol letom, dne 30. septembra 1932, kot upokojeni župnik v Hrenovicah pri Postojni. Ravno njegova smrt me je nagnila, da sem sklenil opisati njegovo novo mašo, saj sem pri njej kot bogoslovec sodeloval tudi jaz z devet drugimi tovariši, bogoslovskimi pevci.

Morda pa poreče kdo: »Čemu neki vleči na dan tako stare in že skoraj docela pozabljene dogodke? Ali bodo pač mogli zanimati naše čitatelje?« Na to rečem najprej nekaj, kar zadeva mene. Človek se na stare dni kaj rad spominja prijetnih dogodkov iz mladostnih let. Ono novo mašo pa in onih deset dni, ki sem jih takrat preživel na Gorenjskem, prištevam najprijetnejšim in najlepšim dnevom, kar sem jih preživel v cvetoči dobi svojih bogoslovnih let. In če hočem reči še katero glede na druge, rečem to-le: dasi je mnogo udeležnikov one nove maše odšlo že v večnost, vendar jih precejšnje število še živi in ti bodo gotovo

z zanimanjem čitali te spomine. Pa tudi drugi, ki niso bili na oni novi maši, bodo našli v teh vrsticah dovolj zanimivosti, saj ne nameravam poročati samo o oni novi maši, temveč tudi o marsičem drugem, kar je bilo z ono novo mašo več ali manj v zvezi in kar sem doživel pri oni priliki. Da pridejo pri tem na vrsto tudi glasba in glasbene zadeve, se razume samo ob sebi, saj kje je več glasbe in petja kakor ravno pri novih mašah? Ako bi se pa utegnil kdo čuditi, kako mi je mogoče tako natanko opisati dogodke, ki so se dogodili že skoraj pred pol stoletjem, mu povem, da sem si takrat natančno zabeležil vse važnejše in tudi manj važne dogodke in da hranim te zapiske še danes. Iz teh zapiskov torej hočem pred vsem črpati gradivo za ta spis. Za nekatere dobrodošle podatke pa se iskreno zahvaljujem tudi g. Leopoldu Riharju, župniku v Nevljah, in prav posebno še svojemu sošolcu Ivanu Pibru, župniku v Šenčurju pri Kranju, ki mi je blagohotno sporočil mnogo zanimivih podrobnosti. Bog plačaj obema!

Leto 1888. je bilo za šenčursko župnijo na Gorenjskem izredno blagoslovljeno in srečno. V tem letu sta v teku 14 dni dva odlična tamošnja rojaka — oba rojena na Visokem — obhajala svojo novo sv. mašo. Prvi novomašnik je bil Peter Bohinjec, znani in zaslužni slovenski pisatelj, ki je v istem letu dovršil svoje bogoslovne študije. Bil je sošolec dr. Janeza Ev. Kreka in se je v bogoslovju udejstvoval kot pisatelj. V slovenski slovstveni zgodovini se bo njegovo ime vedno imenovalo s častjo. Žal, da je umrl že 14. decembra 1919 kot župnik v Dupljah.

Dva tedna po Bohinjčevi novi maši pa je obhajal prvo sv. daritev istotam semeniški duhovnik Janez Zupan, ki sicer ni slovel ne kot pisatelj ne kot umetnik, pač pa je bil vedno izvrsten duhovnik in vseskozi poštena gorenjska duša. V bogoslovju sem bil po študiju eno leto za njim; leta 1888 torej je on končal tretje, jaz pa drugo šolsko leto. Ko je okrog Velike noči istega leta tedanji semeniški vodja dr. Janez Kulavic razglasil, kateri bogoslovci tretjega leta bodo posvečeni v presbiterje, je bil tudi Zupan med onimi srečnimi izvoljenci. Dasi sam ni bil poseben pevec, je vendar želel, naj bi pri njegovi novi maši peli bogoslovci. Zato je kmalu nato prišel k meni in me naprosil, naj bi jaz oskrbel petje in orgljanje pri njegovi prvi sv. daritvi. Sicer sem vedel, da me bo stalo to precej časa in truda, ker bom moral pevce naučiti latinsko mašo in vse drugo, česar je treba pri takih slovesnostih, vendar sem bil takoj pripravljen ustreči njegovi želji. Ko sem vprašal pevce za njihovo mnenje, so tudi oni istotako z veseljem pritrdili. Izmed celotnega pevskega zbora se nas je odločila desetorica, da se udeležimo one gorenjske ekspedicije, in sicer dva prva tenorista, dva druga tenorista, dva prva basista in trije drugi basisti; jaz pa naj bi prevzel pevovodstvo in orgljanje. Od te desetorice nas živi danes samo še polovica, pet pa jih je že odšlo v večnost.

Bodi mi dovoljeno da predstavim cenjenim čitateljem kar po glasovih vseh devet pevcev, ki so peli leta 1888 na Zupanovi novi maši. Vsem dam rad dobro izpričevalo, da so bili vrli, navdušeni pevci.

1. *Frančišek Košir* (1. tenorist), rojen v Škofji Loki 6. aprila 1863, je absolvirал gimnazijo in bogoslovje v Ljubljani. Kot kaplan je služboval v Škocijanu pri Dobravi, v Smledniku in na Vrhniki; nato pa je bil najprej župni upravitelj in potem župnik na Colu pri Vipavi, 1902 je postal župnik na Koroški Beli, 1919 pa je prišel na Ježico pri Ljubljani, kjer župnikuje še dandanes. Povsod se je trudil za povzdigo prosvete med našim ljudstvom. Postavil je prosvetna doma na Vrhniki in Koroški Beli. Bil je sam vedno navdušen pevec in je rad ustanavljal pevske zборе. Iz časnikov je znano, kako živahno je društveno in glasbeno življenje na Ježici. Dasi je pred kratkim obhajal sedemdesetletnico svojega rojstva, je videti še vedno mladeniško čil. Bog ga ohrani tako čvrstega še nadalje!*

* Ko je bil spis že stavljen, je Škof. list objavil njegovo upokožitev.

2. *Hinko Povše* (1. tenorist), rojen na Dolih pri Litiji 15. julija 1866, je bil v mašnika posvečen 23. julija 1891. Kot kaplan je služboval na Krki, v Žužemberku in Kamniku; leta 1902 pa je dobil župnijo Čatež pod Zaplazom, kjer deluje še sedaj. Kot bogoslovec je bil izvrsten pevec, ki je imel res pravo veselje do petja. Leta 1914 je bil imenovan za nadzornika organistov v trebanjski dekaniji. Odlikovan je bil z naslovom »duhovni svetnik« in z redom sv. Save V. r. Naj bi tudi on še prav dolgo deloval in pel v čast božjo!

3. *Janez Kunstelj* (2. tenorist) se je rodil 11. avgusta 1867 v Gorjah na Gorenjskem. Dokler je bival v semenišču, se je redno udeleževal pevskih vaj in je pridno sodeloval v pevskem zboru. Leta 1888, ko je pel na Zupanovi novi maši, je dovršil prvo leto bogoslovja. Po končanem drugem letniku je prestopil v Družbo Jezusovo, kjer je bil v mašnika posvečen 26. julija 1900. Kot jezuitski pater je deloval ves čas v Ljubljani najprej kot misijonar, zadnjih devet let kot superior. Veliko zaslug si je stekel s tem, da je zidal v Ljubljani cerkev sv. Jožefa. Umrl je 11. avgusta 1919. Bog mu bodi bogat plačnik!

4. *Leopold Rihar* (2. tenorist), rojen v Polhovem gradu 21. novembra 1864 je izboren glasbenik. V dobi gimnazijskih študij se je nekaj časa učil klavir pri Filharmoničnem društvu v Ljubljani. V semenišču je eno leto vodil pevski zbor ljubljanskih bogoslovcev. Zaradi slabotnega zdravja pa se je pevovodstvu odpovedal. Kaplansko službo je opravljal le v župniji Križe pri Tržiču; nato je bil najprej župni upravitelj in potem župnik v Gozdu; 4. julija 1898 pa je bil umeščen na župnijo Nevlje v kamniški dekaniji, kjer deluje sedaj že 35 let, torej nad polovico vsega svojega dosedanjega življenja. Gospod Polde izbaja iz muzikalno zelo nadarjene Riharjeve rodovine. Slavni skladatelj in stolni organist Gregor Rihar starejši je bil njegov stric, Gregor Rihar mlajši pa, ki je tudi nekaj časa opravljal sužbo stolnega organista, njegov bratranec. Sedaj žive samo še trije bližnji sorodniki pokojnega skladatelja Gregorja Riharja, namreč dva nečaka: Leopold, župnik v Nevljah, in njegov brat Matej, dekan kamniški ter nečakinja Marija, sestra ravnokar imenovanih, ki živi pri g. bratu v Nevljah. Ti trije so se rodili prav v isti hiši, kakor pokojni skladatelj Gregor Rihar, namreč na Pristavi hišna številca 14 v župniji Polhov gradec. Njihova rajna teta Jerica, polsestra skladatelja Gregorja, je bila dolgo časa izborna pevka sopranistinja na stolnem koru v Ljubljani. Pri njenem pogrebu ji je pevski zbor ljubljanskih bogoslovcev ob odprtem grobu zapel v slovo »Jamica tiha«. Njihov pokojni oče Anton pa, polubrat Gregorjev, je bil štirideset let cerkveni pevec-basist v rojstni župniji v Polhovem gradu. Zanimivo je, da je oče Anton izdeloval tudi godbeno orodje, kakor na pr. violine, base in drugo. Naredil je tudi par citer. Dasi je bil v tej stroki samouk, vendar je bilo njegovo delo prav dobro in zelo cenjeno od glasbenih strokovnjakov. Delal je godbeno orodje tudi za vojaško godbo v Ljubljani in mnogim zasebnikom. Celo godci iz oddaljenih krajev so se obračali nanj. Skoraj gotovo je delal tudi za stolni kor v Ljubljani.

Tako glasbeno nadarjeni so torej bili člani slavne Riharjeve družine! Kaj čuda, da se je tudi gospodu Poldetu, ki je živel v taki atmosferi, že zgodaj vzbudilo veselje do glasbe in posebno še do petja.

Ljubi Bog ga podpiraj, da bo prihodnje leto zdrav in krepak obhajal sedemdesetletnico svojega rojstva, čez pet let pa svoj zlati mašni jubilej!

5. *Ivan Cuderman* (1. basist), rojen 21. avgusta 1865 v župniji Trstenik, je bil v mašnika posvečen 21. julija 1889. Kot kaplan je služboval v Mirni peči in Kranjski gori. Nato je bil 28 let kurat v ženski kaznilnici v Begunjah na Gorenjskem. Od leta 1922 nadalje pa je bil župnik v Trbojah do svoje smrti 7. aprila 1933. Po njegovi lastni volji je bil pokopan na domačem pokopališču v Tenetišah župnije Trstenik. Ob njegovi smrti je napisal »Slovenec« o njem to-le precej dobro zadeto karakterizacijo: »Vpogled v človeško revščino, katero je opazoval kot duhovni vodja kaznilnice, je vtisnil v njegov značaj resnost in

zaprtost vase. Bil je izobražen mož finega nastopa, ki je znal ohraniti jasnost sodbe v najtežjih trenutkih. Kot bogoslovec sicer ni bil bogvedi kak glasbenik, vendar je kot dober in vztrajen pevec pridno sodeloval v pevskem zboru. Svetila mu večna luč!

6. *Ivan Pelc* (1. basist) je bil izboren pevec, zadnjih nekaj let v semenišču tudi antifonator. Rodil se je v Ribnici 3. maja 1866. Kot Ribničan je bil šaljiv in hudomušen ter si je izmislil marsikatero. V mašnika je bil posvečen 21. julija 1889. Nato pa ga je usoda premetavala sem in tja. Kot kaplan je služboval v Št. Rupertu, v Šmartnem pri Litiji, na Vinici, v Semiču in v Hrenovicah; kot ekspozit pa na Ubeljskem pri Postojni, v Reki (Rieg) na Kočevskem in v Zdihovem. Naposled je bil umeščen na župnijo Hinje, vendar je bil kmalu upokojen. V 50. letu svojega življenja je 14. marca 1916 umrl pri Usmiljenih bratih v Kandiji. In tako je po nemirnem in razburkanem življenju našel nazadnje svoj »kotiček miru« na prijaznem gričku šmihelskega pokopališča pri Novem mestu. Naj počiva v miru!

7. *Anton Hribar* (2. basist), rojen 12. januarja 1864 v Malem Korinju nad Krko, je bil v mašnika posvečen 23. julija 1891. Kot duhovnika je usoda tudi njega premetavala po raznih krajih. Kot kaplan je služboval na Vinici, v Košani, na Dobrovi pri Ljubljani, v Smledniku in Polhovem gradu. Nato je bil župni upravitelj in pozneje župnik na Gori pri Idriji, potem pa župnik v Št. Gotardu. Tej župniji se je prostovoljno odpovedal, nakar je bil imenovan za župnega upravitelja v Ledinah. 1. avgusta 1913 pa je bil umeščen na župnijo Zali log nad Škofjo Loko, kjer deluje sedaj že 20 let. Kot bogoslovec je bil zelo izvežban in zanesljiv pevec. Vendar glavno njegovo poprišče je bilo pesništvo. Takoj v 1. številki »Doma in sveta«, ki je izšla 20. januarja 1888, nahajamo že njegovo obširno pripovedno pesem »Brat Pavel«, obsegajočo nič manj kot 260 verstic. In od takrat nadalje je bil Hribar velik prijatelj tedanjega urednika dr. Frančiška Lampeta in zvest njegov sodruknik. Pozneje je svoje izbrane spise izdal v dveh zvezkih z naslovom »Popevčice milemu narodu« in »Županova Minka«. Naj so mu kritiki očitali to in ono, vendar zamolčati ne smem in ne morem, česar se še prav dobro spominjam, da ga je kmalu po prvih njegovih proizvodih v »Domu in svetu« javno pohvalil sam slavnoznan naš jezikoslovec o. Stanislav Škrabec, in sicer zaradi njegovega gladkega, pristno domačega jezika. In pohvala iz ust takega moža tudi nekaj velja!

Menda ne bo preveč hud name, ako izdam iz njegovih bogoslovskih let še neko manj znano skrivnost. Poleg bogoslovnega študija, poleg pesnikovanja, petja, glasbe in raznih drugih opravil je v semenišču izvrševal — bržkone brez patenta — tudi še malo obrt: strigel je namreč rad bogoslovce in jim napravljaj tanzuro. Ker mu pri njegovi vsestranski zaposlenosti za to obrt ni dostajalo vselej dovolj časa v prostih urah, je moral večkrat pritegniti k temu tudi nekoliko študijskega časa. Pri tem pa je prišel seveda neredkokrat v neljubo navzkrižje s strogim semeniškim vodstvom. Vendar to navzkrižje je bilo podobno le kratki hudi uri, po kateri se je kmalu zopet zvedrilo.

Kakor rečeno, sedaj je našel v Zalem logu svoj mirni »Tusculanum«. Mi mu ga privoščimo iz srca. Vendar naša želja je, da skoraj zopet osedla svojega Pegaza in ga čvrsto zajaše, saj mu je konjiček dovolj dolgo počival. Naj nas na stara leta zopet včasih razveseli s kako krasno cvetko svoje pristne, domače muze!

8. *Jakob Matjan* (2. basist), rojen v Št. Vidu nad Ljubljano 2. junija 1866, je bil sošolec Hribarjev in z njim skupno posvečen v mašnika 23. julija 1891. Kot kaplan je služboval na Jesenicah in v Cerkljah pri Kranju. Leta 1901 pa je bil imenovan za župnega upravitelja v Zaplani. Žal, da je tamkaj v 40. letu svojega življenja umrl 31. maja 1906. V semenišču je bil rdečih lic in prijaznega, vedno smehljajočega se obraza. Bil je vnet pevec, ki ga nismo pogrešali pri nobeni pevski vaji. Igrati je znal tudi na citre. Bog mu daj večni pokoj!

9. *Josip Wrus* (2. basist) se je rodil v Litiji 6. septembra 1862. Nekaj let je študiral že medicino, a se je nato posvetil bogoslovnemu študiju. V mašnika je bil posvečen 19. julija 1890. Kot kaplan je služboval v Tržiču, na Igu, v Radovljici in pri Devici Mariji v Polju. Bil je zelo simpatična in prikupljiva osebnost. Kot bogoslovec je bil temeljito izvežban pevec in izvrsten citraš. S svojimi citrami je nastopil — deloma sam, deloma v duetu z Matjanom — tudi pri jubilejni Leonovi slavnosti, ki so jo leta 1888 priredili ljubljanski bogoslovci. Zlasti knezoškof Missia, ki se je tudi udeležil one slavnosti, se je kot Štajere zanimal za njegovo izborno igro na citre.

Bil je tudi izvrsten govornik. Še sedaj se prav živo spominjam, kako je kot četrtoletnik pri preizkušnem govoru v semeniški kapeli vpričo knezoškofa Missie, semeniškega vodstva in vseh sošolcev silno navdušeno govoril o napačnem strahu pred ljudmi. Enoglasna sodba je bila, da je bil njegov govor najboljši vseh naših sošolcev.

Žal, da se mu je kot kaplanu že zgodaj omračil duh in da je bilo s tem preprečeno vse njegovo nadaljnje delovanje. Moral je iskati zdravja v zavodu Usmiljenih bratov v Kainbachu pri Gradcu. Toda že 13. novembra 1900 ga je dohitela tamkaj smrt vsled možganske kapi (>Apoplexia cerebri<). Umrl je v zgodnji mladosti, komaj 38 let star.

Dragi čitatelj, ako te pripelje kdaj pot v Kainbach, obišči na tamošnjem pokopališču tudi njegov grob in ob njegovem spomeniku pomoli nekoliko za pokoj njegove duše! Meni ostane blagi pokojnik kot vrl tovariš-sošolec in izboren član mojega pevskega zbora v trajnem, neizbrisnem spominu.

In s tem sem cenjenim čitateljem predstavil po vrsti zanimivo deveterico naših pevcev, s katerimi hočemo prihodnjič v duhu odriniti na krasno gorenjsko stran.

(Dalje prihodnjič.)

Stanko Premrl:

Dr. Antun Goglia: Ivan pl. Zajc o stotoj godišnjici njegova narodjenja.

(Konec.)

Tik pred ukinitvijo hrvatske opere oziroma že v letih 1885—1889 je Zajc poleg operete >Kraljev hirc< zložil celo vrsto pomembnih skladb, med njimi: >Dijaško uverturo<, Romantično simfonično sliko, osem kantat, med njimi >Morec< (op. 641) za moški zbor in orkester¹ in več štiriglasnih zborov.

V l. 1890 je pričel na pobudo znanega ruskega pevovodje Dimitrija Agrejeva Slavjanskega, ki je takrat dajal v Zagrebu vokalne koncerte, prirejati hrvatske narodne pesmi iz Kuhačeve zbirke v koncertne namene. Priredil je: >Kitico narodnih pjesama< za bariton, zbor in orkester, >Stručak narodnih popijevka< za alt, zbor in orkester, >Što je konju najteže<, narodno balado iz Bosne, za bas, zbor in orkester, >Djevojačku sudbinu<, šaljivo pesem iz Banata, za zbor in orkester, in >Svatovace<, obredno pesem iz Srema za zbor in orkester. V l. 1891 je sledila v krogu navedenih skladb še kantata >Novi svetovace< po hrvatskih narodnih napevih, zložena za soli, zbor in orkester. V istem letu je Zajc zložil zopet več orkestralnih del: Hrvatsko rapsodijo, Suito hrvatskih plesov, Fantazijo v E-molu, >Sonato za orkestar< in >San ljetne noči na Kvarneru<.

¹ Izvajala v eni minulih sezon tudi ljubljanska >Grafika<.

Med skladbami, ki jih je uglasbil l. 1891 in 1892, treba omeniti v prvi vrsti »Missa solemnis« v C-duru (op. 732), Veliko kantato hrvatskih narodnih pesmi (op. 711), dve skladbi v čast sv. Alojziju (eno pesem in eno kantato), kantato »Zora«, glasbeno sliko in elegijo »Mjesečina nad morem«, balado »Momče i ptičica«, kantato »Primorska slika« in »Himno hrvatskom domu«.

Da pokaže zgodovinski razvoj hrvatske umetne pesmi od l. 1835. dalje, je Zajc v »Hrvatski pjesmi« (op. 815) povezal v veliki trilogiji hrvatske umetne pesmi in jih priredil za soli, mešani zbor, godalni orkester, klavir in harmonij. Prvi del te trilogije: »Prvo cvijeće« je obsegal a) Glogovkinje in b) Hrvatulje. Glogovkinje so obsegale prve ilirske budnice od Gaja in drugih; Hrvatulje pa davorije in napeve Livadića, Rusana in Hajka. Drugi del trilogije: »Neuvelo cvijeće« prinaša izbrane napeve Lisinskega. V tretjem delu, nazvanem »Svježe cvijeće« pa je Zajc uporabil svoje najbolj priljubljene pesmi, uglasbene od l. 1867—1893. Koncerti, ki so se na njih izvajale prej omenjene Zajčeve prireditve hrv. narodnih pesmi in ta trilogija, so vzbudili med Hrvati nepopisno navdušenje.

V tej dobi je Zajc napisal tudi svojo veliko skladbo »Stabat Mater« (op. 814) v dveh delih in desetih stavkih za sopranski, altovski, tenorski in basovski samospev, mešani zbor in orkester. Skladbo je posvetil takratnemu predsedniku Hrv. Glasb. Zavoda, škofu Juliju Drohobezckemu. V celoti so »Stabat Mater« izvajali v Zagrebu še le l. 1897. in potem še l. 1901., v Karlovcu pa l. 1904. S »Stabat Mater« se končuje peta ali zlata doba Zajčevega skladateljskega udejstvovanja.

Goglia omenja dalje mimogrede, da je Zajc skozi 20 let od l. 1871. do 1891. pripravljaj in vodil na največje cerkvene in državne praznike slovesne maše v stolnici. Ko je bil l. 1891. te dolžnosti razrešen, je prevzel za njim to delo Anton Stöckl.

V marcu 1895 je Zajc obhajal 25 letnico svojega umetniškega delovanja v Zagrebu in 40 letnico svojega glasbenega dela vobče. Pri svečani proslavi teh dveh Zajčevih jubilejev so v Hrvatskem deželnem gledališču izvajali izključno Zajčeve skladbe: odstavke iz njegovih oper in kantat. Ob tej priliki je Hrvatsko deželno gledališče imenovalo Zajca za svojega častnega člana. Zajčev jubilej so proslavila tudi mnoga hrvatska glasbena društva: Hrvatski glasbeni zavod in »Kolo« v Zagrebu, »Zora« v Karlovcu, »Vila« v Varaždinu, »Dunav« v Vukovaru.

Pri otvoritvi novega gledališča na Trgu kralja Aleksandra v Zagrebu se je l. 1895. izvajala Zajčeva, za to priliko zložena »Slava umjetnosti« za mešani zbor in orkester in osma slika opere »Zrinjski«.

Med Zajčevimi skladbami slede sedaj (l. 1895.): opera »Armida« (op. 852.), s katero je Zajc dobil nagrado 1000 K pri natečaju za novo opero; v l. 1896. opera »Primorka« (op. 870.); v l. 1897. tri skladbe pod naslovom »Oče naš«, op. 874., za alt, gosli in klavir, op. 876. za moški zbor in op. 905., velika kantata ozir. oratorij. Pozneje je Zajc zložil še dva »Oče naša«: l. 1899 op. 915 za bariton, moški zbor, klavir in harmonij in l. 1911 »Oče naš«, opero v enem dejanju.

Iz l. 1897 imamo še tri večja Zajčeva dela: opero »I minatori« (op. 889.), nedovršeno opero »Galileo-Galilei« (op. 898.) in nedovršeno opereto »Salvator Rosa« (op. 899). V letih 1896—1899 je Zajc zložil tudi več koračnic za razna društva, kantat in zborov. Nadškofu Posiloviću je posvetil dve himni.

L. 1899. je Zajc prenehal biti tehnični ravnatelj koncertov in produkcij Hrv. glasb. zavoda. To službo je vršil 30 let. Šolsko vodstvo na zavodu pa je obdržal še do l. 1908.

L. 1900 je napisal duhovno kantato »Isusovo uskrsnučee« za soli, mešani zbor, harfo, orgle in orkester (op. 939.).¹

L. 1901 so proslavili v Zagrebu 400 letnico hrvatske umetne književnosti. Pri svečani proslavi so izvajali tudi Zajčevu, za to priliko zloženo »Svečano kantato« za soli, mešani zbor in orkester. — Ob smrti velikega italijanskega skladatelja Giuseppe Verdija — Zajčevega vzora — je Zajc zložil »Requiem za G. Verdija« za tenor, bariton, bas, moški zbor, godalni orkester in orgle (op. 946.). L. 1902 ob 40 letnici pevskega društva »Kolo« so na slavnostnem koncertu prvič izvajali Zajčevu veliko kantato »Hrvati i Tataři« za moški zbor in orkester (op. 962.).

L. 1906 je nastala Zajčeva glasbena gluma »John Bull« (op. 997.) in opereta »Nihilistica« (op. 1000.) ter več orkestralnih skladb, med njimi »Srpska kraljevska koračnica« in »Srpska vojnička koračnica«, obedve posvečeni kralju Petru Osvoboditelju. Med zborovskimi skladbami sta iz tega leta tudi moška zboru: »Slovincima« in »Bugarske pjesme«.

L. 1907. so v Zagrebu prvič izvajali Zajčev izredno posrečen oratorij »Prvi grijeh« (op. 844.), ki ga je Zajc na besedilo Silvija Kranjčevića zlagal štiri leta in ga cenil kot svoje najboljšo delo.

L. 1908 je zložil novo ljudsko opero »Seoski plemić« (op. 1043.), l. 1910 melodram »Krasuljica« (op. 1089.), l. 1911. pa že omenjeno opero v enem dejanju »Oče naš«. Vmes še več manjših skladb.

L. 1912 je Jugoslovanska akademija znanosti in umetnosti imenovala Zajca za svojega častnega člana.

Iz te dobe omenja Goglia še tri Zajčeve skladbe: Veliko kantato primorskih, istrskih in dalmatinskih pesmi za soli, mešani zbor in klavir (op. 1102.), nabožno kantato »Caritas« za moški zbor (op. 1200.) in moški zbor »Tamo bih i ja« (op. 1201.).

Po l. 1912 je Zajc vsled oslabelega vida prenehal skladati. Zivel je v miru še dve leti. 16. decembra 1914 dopoldne je po prejemu zakramentov za umirajoče brez kakih vidnih bolečin izdihnil svojo plemenito dušo.

V nadaljnem (6.) poglavju opisuje Goglia Zajčevu razmerje do cerkvene glasbe. Omenja njegove stike s cecilijanci in sodelovanje pri prvi hrvatski »Sv. Ceciliji«, ki je izhajala v l. 1878. in 1879 ter Zajčev stalen stik z glasbenim društvom »Vijenac« v zagrebškem semenišču. Dalje navaja še okrog 60 Zajčevih do sedaj v razpravi še ne omenjenih cerkvenih skladb, med njimi: latinske maše, graduale, ofertorije, Ave Maria, Veliko hrvatsko mašo, cerkvene pesmi itd.

V 7. in 8. poglavju sledi opis Zajčeve glasbe k raznim gledališkim igram: skupaj 21 del, nato so naštetje Zajčeve šaljive skladbe, otroške pesmi, samospevi v treh zbirkah in skladbe za posamezne instrumente, zlasti za gosli, klavir in orgle.

V 9. poglavju je Zajc opisan kot pedagog in so navedena tudi njegova teoretična glasbena dela.

V 10. poglavju hvali Goglia Zajca kot človeka: marljivega, vestnega, prijaznega, kot nežnega soproga in skrbnega očeta, kot iskrenega družabnika. Že prej — pri opisu Zajčevih v pokoju preživetih let — izvemo, da je bil Zajc zelo veren in molitven. Posebno srčno je častil trsatsko Mater božjo. Z učenci v šoli je bil dober, kot dirigent miren, potrpljiv, kot skladatelj pa neumorno delaven. Ob štirih zjutraj je že sedel pri svoji pisalni mizi in tiho žvižgajoč

¹ To kantato in Oče naš (op. 905.) je izvajal pred kratkim v Ljubljani »Ljubljanski Zvon« na cerkvenem koncertu v frančiškanski cerkvi.

komponiral in pisal; zvečer pa dostikrat čez polnoč. Število njegovih skladb je naraslo nad tisoč dve sto. Zajca so vsi spoštovali. Prejel je mnogo odlikovanj. Stoletnico njegovega rojstva so Hrvatje dostojno proslavili. Spominjala se ga je tudi Ljubljana.

H koncu pristavlja Goglia, da Zajc ne sme ostati med nami pozabljen. Popolnoma mu pritrujem.

Ivan Grbec:

Cerkveni koncert v Zagrebu.

V nedeljo, 30. aprila ob 5 popoldne je kot otvoritev šmarnične pobožnosti priredil »Cerkveni pevski zbor sv. Roka« koncert Marijinih pesmi. Pokroviteljstvo je prevzel preč. g. kanonik Barlé. Koncert se je vršil v cerkvi sv. Katarine na Gornjem gradu. Cerkev je namreč velika, za petje zelo primerna in ima pri orglah lepe tihe registre. Zbor je vodil g. Gorenjšek, pri orglah pa g. Luževič. Sodelovali so odlični člani opere: g. Šimenc, g.ica Druzovič, g. Bukšek in še solist g. Berlot. Spored je obsegal 18 pesmi: eno zelo staro, vse druge pa od najboljših naših cerkvenih skladateljev: Nedveda, Foersterja, Sattnerja, Hladnika, Premrla, Kimovca, Vodopivca, eno pesem tudi od Schwaba in par od hrvaških skladateljev: Fr. Dugana st. in Odaka.

Koncert je začel s preludijem Fr. pl. Lučiča. Veličastna skladba kot kaka Bachova tokata. Zbor — za to priliko v pomnoženem številu — je odpel pesem za pesmijo z veliko skrbnostjo in z občutkom. Vsi glasovi so dobro zastopani. Pesmi so bile najrazličnejše: od preprostega zbora do imitiranega (Foerster), od kompliciranih modernih solističnih pa zopet do prisrčnih preprostih ženskih duetov (Premrl) in do silno lepe Vodopivčeve »Pesem naša« (za zbor in solista), ki je zaključila spored.

Ogromna udeležba — velika cerkev sv. Katarine je bila natlačena s poslušalci — priča o ugledu, ki si ga je komaj dve leti stari slovenski cerkveni zbor pridobil, priča pa tudi o privlačnosti naših velikih opernih umetnikov, ki so zdaj že v drugič pripomogli društvu s svojim sodelovanjem do tako izrednega uspeha. G. Šimenc je pel Schwabovo Zdravo Marijo in Gounodov »Ave Maria« (na Bachov I. preludij); g. Bukšek Nedvedov: »Ave Maria« z lepim, v vseh legah izenačenim glasom; g. Berlot Premrlovo: »Mariji« s posebno lepo vokalizacijo. G.ica Druzovič je pa z idealno lepim in v vse tanjšine skrbno izglajenim glasom podala pesmi tako s svetim čuvstvom napolnjene, da so presunile vsa srca: »Krasni majnik« (Hladnikov), »Salve Regina« (Fr. Duganov) in »Ave Maria« (Odakova) s spremljevanjem gosli.

Koncert je bil prenešen po radiju.

Celotni vtis je bil jako lep in je vzbudil samo željo, da slišimo kmalu zopet kaj takega.

Organistovske zadeve.

Dne 7. marca t. l. se je vršil sestanek organistov v Ptujju za vzhodni del škofije. Na sestanku, kateremu je prisostvovalo 14 organistov, je poročal tajnik »Društva organistov za lavantinsko škofijo« g. Fr. Klančnik o stanju društva, pokojninskem zavarovanju in o tekočih zadevah. Razpravljalo se je o predlogih, ki so bili na dnevnem redu že na občnem zboru v Celju. Glede vsega se je razvila živahna debata.

1. *Organisti samouki.* Naj se stori na odločujočih mestih vse, da se v bodoče ne bodo več nameščali. Tisti, ki so že kje v službi, naj ostanejo, ali naj se tudi to doseže, da se jim onemogoči službo premeniti. Člani društva pa naj pazijo na takšne primere ter naznanijo društvu, ki bo posredovalo v smislu tega predloga.

2. *Učiteljev-organistov* naj bo enkrat konec. Naravnost socialno-kulturen škandal je, da učitelji še odjedajo poklicnim organistom košček kruha. Zlasti Prekmurje je v tem oziru kričeva domena. 18 župnij šteje in le ena izmed teh ima aktivnega organista, ki je absolvirala orglarsko šolo, na vseh drugih pa je musica sacra predana na milost in nemilost »školnikom«, ki imajo medle pojme o njej, kakor kaže njihovo delovanje. Zakaj se tu ne izvaja dosledno, kolikor se teh tiče, zakon o narodnih šolah? Če pa kdo misli, da igrajo in pojejo samo iz idealizma, je pa v veliki zmoti; še dobro plačati se pustijo. — In zato ni zastoj neki tovariš ogorčeno pripomnil, da društvo to krivico odpravlja že od začetka njegovega obstoja, torej 12 polnih let, a še dosedaj ni ničesar pozitivnega storilo. *Zadnji čas je, da se stori nekaj odločilnega.*

3. *Predlog, da se društvo razdeli na sekcije ali okrožja.* Vsaka sekcija bi obsegala dve do tri dekanije po krajevni gravitaciji. Njej na čelu naj bi bil odbornik društva; če tega v dotičnem okrožju ni, pa bi društvo za dotično sekcijo imenovalo zaupnika ali referenta. Ta bi bil v vednem stiku z društvom, ter bil obveščen o njegovem delovanju, posebno bi se mu sproti javljali sklepi društvenih sej, v kolikor bi se tikali njegovega področja odn. vsega članstva. Okrožja bi imela tri- do štirikrat v letu sestanke, na katerih bi se tovariši pogovorili o tekočih zadevah, izražali svoje želje in potrebe, pobirala bi se letna članarina, izvolil bi se delegat za glavni občni zbor, se financirala njegova pot itd. Tako bi društvo potom teh sekcij bilo nekako bolj elastično, ter bi odbor društva potemtakem bil v večji vezi s svojimi člani, kar bi brez dvoma bilo v korist enemu in drugemu. Nasprotno pa včasih člani vse leto ne slišijo o društvu popolnoma nič; le kadar pride čas občnega zbora, takrat nastane po časopisju »alarm«. — Tako ravnanje, ozir. metoda ni za društvo privlačna vaba in zaradi tega je med organisti tako malo zanimanja, ko pa društvo samo kaže tako malo aktivnosti. Nič ni potemtakem čudnega, če organisti sebe in drug drugega izprašujejo, češ, kaj pa imam osebno od društva?! Kdo pa se danes zmeni za skupnost in za parolo: organizirajmo se! — Da pa stojimo pred tem dejstvom, pa izvira iz tega: *društvo odn. njegov odbor ima premalo stika s člani in zaradi tega se mora ohladiti pri istih vsaka simpatija do njega.* — Torej je treba in mora se v korist društva in članov odločno kreniti na drugo pot.

4. *Dve orglarski šoli imamo v Sloveniji preveč za današnje razmere.* Nastala je hiperprodukcija organistovskih kandidatov. Čeprav je zadeva delikatna, vendar tako naprej ne more iti. Število absolventov orglarskih šol ni majhno, ki čakajo na službe. Pripetilo se je v tukajšnji bližini, da je za razpisano službo organista prosilo 35 reflektantov, med temi dosti absolventov, ki so brez službe.

Vodstvo društva naj skuša vplivati na šole, da se sprejemi na istih omejijo, še boljše, če bi ena šola prenehala. Misliti je na to, da starši, ki svoje sinove šolajo, komaj čakajo, da se isti izšolajo, da se bremena rešijo. Obratno pa absolventi, ki šolo dokončajo, pričakujejo namestitve, sledi pa grenko razočaranje za enega in drugega. Sicer se danes godi to tudi po drugih šolah, toda zakaj še tu mizerijo povečavati. Pri tem se je ozirati na dejstvo, da je v ljubljanski škofiji, kakor je pokazalo nadzorovanje organistov, na 207 župnijah (po C. Gl.) samo 80 organistov, ki imajo orglarsko šolo, odnosno še višje študije, a na ostalih župnijah (127) pa opravljajo službo organista samouki. Pri nas tudi ni boljše, škoda je, da nimamo nobene statistike, saj bi marsikoga zanimala!

Ako primerjamo število enih in drugih, nas mora to presenečati. Čez 50 in čez 30 let že obstojata orglarski šoli v Ljubljani in v Celju, pa še vedno organisti-samouki »nosijo zastavo«. To sicer govori za nujno potrebo istih, toda kaj pomaga, če pa gg. cerkveni predstojniki nočejo poznati njunih gojencev. Toda boljše rečeno, da ne bo krivice, ni tiste dobre in odločne volje in brige,

da bi jim zasigurali vsaj eksistenčni minimum, ki ga njihov stan in položaj zahteva. Dočim pa organist-samouk, ki ni morda izdal 5 odstotkov naproti absolventu orglarske šole za stroške svoje strokovne izobrazbe, je in mora biti zadovoljen z dohodki, ki mu jih služba daje. — Ta predlog je kritičen, in ni brez podlage, zato pa je treba napraviti ene ali druge korake, da se problem ublaži, odnosno kolikortoliko zadovoljivo reši.

5. *Štolnine*. Skoraj vsi zborovalci so se pritoževali, da imajo zaostanke na pogrebnih in drugih štolninah, ki jih je težko iztirjati. Predlagalo se je, naj bi društvo zaprosilo škofijski ordinariat, da bi isti izdal navodilo, kako v takšnih primerih postopati. Nekateri tovariši so se pritoževali, da dobivajo za naročene (oznanjene čez teden) orglane in pete maše komaj po 3 Din nagrade, medtem ko zaračunavajo župniki iste stranki 25 do 30 Din. Pri tem pa še morajo mehače sami plačevati, ki zahtevajo do 1 Din. Škofijska tarifa navaja, da mora organist dobiti eno tretjino župnikove nagrade. Drugi so se zopet pritoževali, da jim cerkveni predstojniki svojevoljno zaračunavajo in odračunajo nagrade za pogrebe, ne držeč se škofijske tarife. Prosili so, naj društvo glede tega intervenira pri ordinariatu, da se takšne in enake krivice odpravijo. (Na pr. slučaj: Pogreb stane 450 Din, organist pa dobi 30 Din za sprevod od doma, bilje, Requiem, »Reši méč in sprevod od cerkve na pokopališče.)

6. *Organisti in časopisje*. Nekateri tovariši so poslali nekaj člankov našim listom, v katerih so razpravljali ene in druge zadeve v pogledu organistovskega materialnega položaja. Toda ti niso pokazali toliko smisla in naklonjenosti našemu stanu in njega težnjam, da bi članke priobčili, šli so pri njih v koš. Zaradi tega je padla beseda, da naj potemtakem časopisje ne računa na protiusluge, kakor s kolportaja i. dr. od naše strani.

7. *Konkurenčni zakon*. Nekdo je vprašal, kaj je s tem zakonom. Ali se dá na podlagi njega izvesti in priti do zboljšanja organistovskih prejemkov? Sploh je s tem zakonom prav čudno. § 36. navaja, kako se mora postopati v primeru, da cerkev nima dovolj sredstev (in to je povsod) za vzdrževanje organista. Toda tega pravnega leka se skoraj nikjer ne poslužujejo. Tudi kr. banska uprava v Ljubljani je z rešenjem od 7. maja 1930, VI. Nr. 8915, točno navedla, kdo ima in je dolžan vzdrževati organista. Kljub temu vladajo o tem prav medli pojmi. Sklenilo se je, naj društvo sestavi navodila, kako v takih primerih postopati.

Končno je še bil razgovor o nedostatkih, ki se godijo pri podeljevanju služb. Predlagalo se je, naj bi službe podeljeval ordinariat, odnosno tozadevna komisija; službe naj bi se na vsak način razpisale in ne pod roko oddajale, kot se sedaj v pretežni večini godi. S tem bi se onemogočili samouki, ki navadno nimajo dovoljne kvalifikacije.

S tem je bil sestanek zaključen. Gospod tajnik je še v sklepnih besedah apeliral na prisotne, naj se čim tesneje oklenejo svoje organizacije.

Pripomba poročevalca. Nekako en mesec po sestanku sem v privatnem dopisu med drugim vprašal g. urednika »C. Gl.«, če je došlo kakšno poročilo o tem sestanku. Odgovor je bil negativen. Čakal sem še na 6.-7. številko »C. Gl.«, če ta prinese poročilo. Zaman. Zaradi tega sem se odločil, da ga napišem sam, ker bo gotovo koga zanimalo. Že iz tega stališča, ker se je na tem sestanku obravnavalo nekaj novega, kakor tudi, kakšno mišljenje vlada med tukajšnjimi organisti do društva samega.

Naglašam še to, da je g. tajnik obljubil, da se v pogledu točke 3. zadeva čimprej izvede, toda dosedaj je ostalo samo pri prislovcu: »Martin v Zagreb, Martin iz Zagreba!« — Zdi se, da bi trebalo temeljite remedure! — Še bi nekaj dostavil, toda počakajmo še, morda pa se le: vremena zjasnijo! L. Pečnik.

Koncertna poročila.

I. Koncerti v Ljubljani. Akademski pevski zbor je v maju ponovil svoj Foersterjev koncert. — 12. maja se je vršila proslava materinega dne. — 14. maja je bil koncert srednješolskih pevskih zborov. — 15. maja sta priredila violinistka Vida Jeraj-Hribarjeva in pianist dr. Danilo Svara violinski sonatni koncert. Izvajala sta Blochovo, Švarovo in Rubin-steinovo sonato in dosegla prav lepe uspehe. — Mladinski pevski zbor »Trboveljski slavček« je priredil po svoji krasno uspeli pevski turneji po Čehoslovaškem in na Dunaju dva koncerta še v Ljubljani. — Pevsko društvo »Krakovo-Trnovo« je pod vodstvom svojega pevovodje prof. A. Gröbminga priredilo svoj poletni koncert v dramskem gledališču. Sodeloval je g. operni tenorist S. Banovec in g. H. Svetel kot spremljevalec na klavirju. — Ljubljanska Glasbena Matica je priredila 2. junija v stolnici Gallusov koncert. Matični zbor je pod vodstvom svojega pevovodje, ravnatelja M. Poliča izvajal osem skrbno odbranih, značilnih, štiri-, osmero- in dvanajsterglasnih Jakob Petelin-Gallusovih motetov. Zadnja dva, ki zahtevata za izvajanje tri štiriglasne mešane zборе, je Matica izvajala na glavnem in obeh stranskih stolničnih korih. Pri izbornem izvajanju smo našega velikega, v svoji vrsti do sedaj pri nas nedoseženega mojstra Gallusa uživali v polni meri. Podpisani sem pri koncertu sodeloval s tremi orgelskimi točkami. Zaigral sem Hladnikov »Slavnostni preludij« v C-duru, štev. 1, Bassanijev Larghetto in Bachov »In dulci júbilo«. — Pevsko društvo »Slavec« je pod vodstvom svojega pevovodje Krista Perkota koncertiralo 9. junija v Filharmonični dvorani in lepo izvedlo povsem nov, bogat spored ruskih, čeških in hrvatskih zbrovskih skladb. — Državni konservatorij je priredil s svojimi gojenci koncem šolskega leta dve produkciji operne šole in več zelo uspelih glasbenih produkcij. Med temi omenjam zlasti samostojno produkcijo, ki sta na nji nastopila čelist-absolvent Oton Bajde in pianist Reinhold Gallatja, potem prvovrstno produkcijo absolventa violinskega oddelka Leona Pfeiferja in zaključno produkcijo, obsegajočo pevske, glasbeno-solistične in dve orkestralni točki. Razen tega se je vršil še klavirski večer prof. Antona Ravnika in klavirska produkcija gojencev zagrebške glasbene akademije prof. Srečka Kumarja.

II. Koncerti drugod. Koroški slovenski pevci so v sredi maja nastopili v Kranju. — Akademski pevski zbor je koncertiral tudi še v Kranju in v Novem mestu. — 28. maja se je vršil pevski in glasbeni koncert v škofijski gimnaziji v Št. Vidu nad Ljubljano. — Isti dan je cerkveni pevski zbor iz Žirov priredil pod vodstvom svojega pevovodje Antona Jobsta cerkven koncert v Gornjem Logatcu. — V Radovljici se je vršil koncert tamošnjega pevskega zbora. — Mariborska Glasbena Matica je koncertirala v Marenbergu. — Vrhniška višja narodna šola je priredila na praznik sv. Rešnjega Telesa mladinski koncert. — 30. aprila in 14. maja se je vršil mladinski koncert v Šmartnem ob Paki. — 10. in 11. junija je cerkveni mladinski pevski zbor v Brežicah ob Savi priredil pevski koncert »Štiri letni časi v slovenski pesmi«. Vodil je organist Vlado Lempl. — 11. junija se je vršil v Ribnici Gallusov koncert. Sodelovala sta pevski zbor ljubljanske Glasbene Matice in prof. Matija Tome. Zadnji je zaigral Jurij Böhmov Preludij in fuga v C-duru in Girolamo Frescobaldijev Preludij in fuga v G-molu. Matični zbor je pel Gallusove motete. Koncert se je vršil o priliki odkritja spominske plošče slavnemu ribniškemu rojaku, skladatelju Jakobu Petelinu Gallusu (1550—1591). — Pevsko Cecilijino društvo cerkve Kristusa Kralja v Belgradu je priredilo 10. junija svoj drugi duhovni koncert. Vodil je društveni dirigent g. Leopold Mejač. —

Pevski zbor »Šestnajstka« iz Olomuca je priredil koncertno turnejo po Jugoslaviji. — 2. julija se je vršil cerkven koncert v Kropi. Obsegal je mešane zборе, samospeve in orgelske točke. Sodelovala sta konservatorista gg. Anton Drmota in Zoran Pianeki. St. Premrl.

Dopisi.

Smarje pri Ljubljani. G. urednik! Napisati Vam hočem poročilo o našem cerkvenem ljudskem petju s prošnjo, da isto objavite v našem glasilu.

Ze dolgo sem se — zlasti pri sv. križevem potu — trudil, da bi vpeljal ljudsko petje, pa ni kaj prida šlo; pri petih lavretanskih litanijah je bilo pa skupno petje vedno. Ko pa je prinesel lansko leto Škofijski list dr. Kimovčevu pridigo o ljudskem petju, sem si mislil: »Treba je škofijsko stvar izpolniti — v moje veliko veselje.« Brali smo govor ter ga primerno komentirali. Takoj sem se zadeve lotil; ker še nisem vedel, če bo izšla kaka škofijska pesmarica, zato se hitro napotim k »Sveti vojski«, da se pogodim za pesmarico g. svetnika Janeza Kalana »Pojte«. Obljubili so mi jo po znižani ceni 7.50, drugače pa stane 10 Din. Vzamem jih 200. Pridno so mi pomagali pri razprodaji ministrantje in drugi otroci, nosili so jo prodajat tudi po vaseh. Čudil sem se potrpežljivosti otrok, za zgled naj Vam povem, kaj so morali vse slišati: »Mi damo denar rajši za vino, pa ga bomo pili«, »Iz tega ne bo nič«, »Ko se bo začelo, ko bomo videli, da gre, tedaj bomo kupili« itd., v neki bližnji vasi niso prodali nič, ker so se zbalii psov. Razume se, da nisem nehal na prižnici prigovarjati in prositi ljudi, naj bodo tej stvari naklonjeni. Zopet je bilo ljudstvo v skrbeh: »Kako bomo vedeli, katera pesem naj se poje; kako se bomo z organistom ,vkup' vzeli?« Dal sem delat primerno število počrtnjenih tablic kot kaže ta slika.

DOPOLDNE (prostor za orazke)	
številka	stran

POPOLDNE (prostor za pazke)	
številka	stran

Ko je ljudstvo opazilo v cerkvi tablice, je bilo rešeno skrbi. Oznanil sem vaje za ljudsko petje v nedeljo po litanijah. Povedal sem jim tudi, da jih bom sam učil peti s prižnice po zgledu v ljubljanski stolnici. Popoldne ljudstva polno, pridem na prižnico, malo tesno mi je bilo vseeno pri srcu, ko sem začel na prižnici peti, bilo je tudi semintja po cerkvi malo smeha, vendar začetne težave so bile premagane in šlo je. Mimogrede bodi povedano, da mi je zelo prav prišlo, kar sem se naučil na drž. konservatoriju v Ljubljani. Najprej smo besedilo lepo prebrali, potem sem sam zapel celo pesem, nato pa posamezne dele pesmi, kos za kosom, najprej jaz, potem pa cerkev in pokazalo se je, da bo šlo. Od začetka januarja pa do danes imamo z malimi izjemami vsako nedeljo in vsak praznik popoldne vajo za ljudsko petje po litanijah; ko je pa prišla škofijska naredba, da je ljudsko petje obvezno, smo bili pa še bolj utrjeni v svojem prepričanju.

Dne 22. januarja smo prvič imeli pri 10. sv. maši ljudsko petje vsako nedeljo in vsak praznik ob 10 dopoldne in pri popoldanski službi božji; zjutraj ob 6 je pa umetno zborovsko petje. Zbor ni kazal užaljenosti, nekateri celo sami radi pojejo pri ljudskem petju, dasi ne gredo med ljudstvo, ampak so na koru. Ko se še ni dobro začelo, je nekdo — ne od zbora — rekel: »Naj se mi eden oglasi med mašo s petjem, ga bom

tako...«, vendar ni bilo nič hudega. Ko s kako pesmijo prvič nastopimo, ne gre še prav dobro, ker je ta nastop za 70% navzočih šele prva vaja; ko jo pa pojemo drugič in tretjič, jo pa prav dobro povzame vsa cerkev. Učimo se pa tako, da težje pesmi pojemo pri več vajah; lažjih, bolj znanih, se pa preje navadijo. Kot neko posebnost sem hotel naučiti papeško himno, zato sem jo dolgo učil in ko je bil prvi nastop, so se jobro odrezali. Velikonočne pesmi smo se učili v postu, zdaj se učimo za mesec, dva naprej. Danes je javno mnenje ljudskemu petju naklonjeno in je obisk službe božje številnejši, to se najbolj opazi popoldne. Pevska vaja traja v cerkvi približno pol ure.

Kot partitura h Kalanovi »Pojtec se še najbolj prilaga Premrlova »Cerkvena ljudska pesmarica« iz leta 1928, pa tudi iz leta 1926, potem pa, kar posebej izide na kakem listu. Naj navedem nekaj pesmi, ki smo se jih že naučili:

Iz Premrlove »Cerkvene pesmarice«:

1. Oče večni v visokosti — Belar.
2. Pred tabo na kolenih — Sattner.
3. Usmiljeni Jezus — Hladnik.
4. Častimo te — ljudski napev.
5. Pridi molit — ljudski napev (str. 27, najbolj priljubljena).
6. Najsvetejši, tebe počastimo — ljudski napev.
7. Glasno zapojmo.
8. V Zakramentu vse sladkosti (slovensko) Premrl (str. 38).
9. Marija, mati ljubljena — ljudski napev.
10. Daj mi, Jezus, da žalujem.
11. Milo, milo Jezus prosi — Hribar.
12. Pet ran Jezusovih — Rihar.
13. Sveti križ — Vavken.
14. Križev pot — ljudski napev (potem Mavove in druge).
15. Sveti Jožef, danes poje — Premrl (str. 70 — besede druge).
16. Zveličar gre iz groba — lj. napev.
17. Jezus premagavec groba — Rihar (str. 79 — druge besede).
18. Zapoj veselo, o kristjan — Vavken.
19. Ti, o Marija — Hribar.
20. O brezmadežna — Sicilijanski napev.
21. Presveto Srce — Hladnik.
22. Hvala večnemu Bogu — M. Haydn.
23. V prestol slave — Škroup.
- Iz »Slava Brezmadežnic« (l. 1926).
24. Čisto spočetje Device Marije — Rihar (str. 15).
25. Srce Marijino — Rihar (str. 39).
26. Povsod Boga — (besede na pamet).
27. K tebi, Jezus — Vavken (str. 87).
28. Blagoslovna III. — Premrl (str. 99).

Na posebnem listu dr. Kimovca:

29. Angelsko češčenje — romarska.

Na posebnem listu M. Tomca:

30. Dva odpeva pri lavretanskih litanijah o velikonočnem času (I. in V.).

Premrl-Sicherl: velikonočne pesmi:

31. Prva in druga.

Gotovo je, da je večina teh pesmi bila starejšim že znana, treba je bilo samo par vaj, pa smo že lahko nastopili pri sv. maši. Pesmi seveda večkrat ponavljamo, več nedelj pridejo na vrsto, da se bolj utrdijo.

Veliko je truda, a spleča se, ker gre za to, da tudi svoje pevske zmožnosti posvetimo Bogu. Reči je treba, da je ljudsko petje dušnemu pastirju velik pripomoček dvigati narod k Bogu. Pripominjam pa takoj, da pri ljudskem petju pustimo ljudstvu

več prostosti, kar se tiče načina petja; če bi pri vajah bil preveč natančen, morda preveč suhoparen, bi pevec oz. pevk drugič bilo prav malo. Ko se pesem ljudstvu vcepi v srce, se v masi razne hibe kar zaduše. S tem pa ne rečem, da mora biti pevski učitelj pri vajah čisto popustljiv, ampak naj se ozira na razpoloženje ljudstva. — Pesmaric »Pojte« je do danes prodanih 250. Jože Rozman.

Spodnja Idrija. Odzval sem se povabilu g. župnika L. Likarja in posetil spodnje-idrijski cerkveni pevski zbor. Zbor šteje 6 sopranov, 4 alte, 2 tenora in 3 base. Reči moram, da so zelo redki podeželski zbori, ki bi imeli tako dobre ženske glasove. Kako prijetni, mehki, a obenem polnodoneči so soprani; kar brez najmanjšega truda obvladajo gornji be. Alti izraziti, široki. Moških glasov bi trebalo seveda še nekaj na tako izdaten sopran in alt, a vendar je ravnesje med moškimi in ženskimi glasovi še dosti zadovoljivo. Zbor dobro napreduje in je kos tudi težjim najnovejšim pesmim. — Organist g. Franc Podobnik, dasi oddaljen pol ure (posestnik v Sp. Kanomlji), točno vodi pevske vaje in orgla in poje pri službi božji tudi izven nedelj in praznikov. G. Podobnik ni samo spreten organist, temveč tudi dober pevovodja in izvrsten basist. — Pevske vaje ima zbor redno ob petkih zvečer. Med pevci vlada veselo razpoloženje, družabnost in zdrav humor, kar vse dela vaje privlačne in spodbuja pevce k rednim vajah. V cerkvi in seveda tudi pri vajah naj bi zbor tuintam pel a capella, da bi mogel bolje pokazati vse bogastvo dinamike v pesmi. Orgle nimajo tihih in milih spremenov in včasih organist nekoliko premočno spremlja in se ti zdi, da se zbor in orgle skušata v moči. Z dobro voljo bo organist dosegel, da bo zbor zmogel lep pianissimo, in bo tako tudi forte prišel do izraza. — Nekatere pesmi pojo skoraj prehitro, kar je pač v zvezi z živahnim temperamentom pevovodje, a poudariti moram, da je za tempo in agogiko poleg melodije zlasti odločilna beseda, in po versko doživeti besedi šele bo večina vernikov občutila in doživela tudi lepoto melodije in harmonije. Jasna, čisto izgovorjena beseda, oblečena v lepoto in moč glasbe, v njej še poduhovljena. Še bolj občutena, bo ganila srca poslušalcev. — Inventar cerkvenoglasbene literature vsebuje lepo število starejših in najnovejših muzikalij. Tudi na Cerkveni Glasbenik je čupni urad naročen. Čast g. župniku! — Organist naj v smislu sinodalnih predpisov (III, m) začne z dnevnikom, »v katerega zapisuj določene pesmi za vsako nedeljo in vsak praznik, za procesije in druge pobožnosti«. Trud, ki ga bo imel s tem zapisnikom, se mu bo splačal, ker mu bo ta zapisnik olajšal sestavljanje novih sporedov in bo obenem spričevalo in zgodovina cerkvenega petja v lepi spodnjeidrijski Marijini cerkvi.

Janko Zagar.

Dol pri Ljubljani. Podpisani službujem v Dolu sedmo leto. Ob nastopu v službo mi je bila prva stvar, da sem si uredil ves glasbeni repertoar, ter vse vpisal v dva zapisnika, enega za župnika in enega pa v svojo obrambo. Kar kupimo not, sproti vse vpišemo v omenjene knjige. Službo sem prevzel za VI. Slabetom, pevski zbor sem dobil sledeči: 4 soprane, 4 alte, 4 base in nobenega tenorja. Pevski material pa zelo dober. Prvi, ki je v Dolu ledino oral, je bil tukajšnji rojak, skladatelj gospod Josip Klemenčič. Za njim je bil drugi zopet domačin g. Josip Cajhen, ki je danes organist v Šmartnem pri Litiji. Istodobno je bil v Dolu za kaplana blagopokojni g. Anton Urh, ki je žrtvoval vse samo za dobro stvar, največ pa za petje. Takoj prvo leto sem zbor spopolnil in vpeljal tudi moški zbor, ki je štel 7 II. basov, 3 I. base, 3 II. tenorje in 2 I. tenorja; pri I. tenorju pomagam vedno tudi sam. Ženskih glasov pa 13; sedem altov in 6 sopranov, in to število se še danes drži. Pevske vaje imamo vedno po dvakrat na teden in ker so vsi pevci člani sedaj razpuščenega prosvetnega društva, smo v zimski sezoni zaposleni skoraj vsak večer, pri nas je namreč navada, da pevski zbor vedno zapoje po dve pesmi pred začetkom predstave.

Latinske maše pojemo sledeče: Gruberjevo Jubileumsmesse, in istega skladatelja Missa Mater Dolorosa; potem Kajmovo Pastoralmesse, Kempsterjevo (za božič) v D-duru in Hladnikovo Missa S. Rosarii in najlepšo, ki smo jo šele lansko leto do konca naštudirali: Premrlovo na čast sv. Jožefu. Te Deum pojemo dva: Koersterjevega in Schöpfo-

vega. Tantum ergo pojemo iz zbirke dr. Kimovca, iz Cecilije in razen teh imam tudi sam prepisanih še lepo zbirko. Marijine in evharistične pojemo od vseh slovenskih skladateljev. Za moški zbor nam zelo dobro služi Premrlova zbirka moških zborov, ki se je poslužujemo v vsem cerkvenem letu. Latinskih maš imamo pri nas zelo malo, v vsem letu samo osem; zato se za te prilike tudi lahko pripravimo. Tukaj v Dolu me pri petju nihče ne ovira, pa tudi nihče ne podpira. Ker sem v Glasbeni Matici pri g. Hubadu dve leti zlasti petje študiral, mi ta študij zelo dobro služi. Naše petje vsesplošno ugaja in marsikdo pride tudi iz sosednih župnij samo zaradi petja v Dol k maši.

Ljudsko petje se pa pri nas kaj počasi uveljavlja; premalo je še zanimanja v tem pogledu.

Še nekaj misli o koralnem petju! Ker so po raznih naših večjih krajih nastavljeni samouki ali pa taki, ki so bili samo po nekaj mesecev v orglarski šoli, brez dvoma niso zmožni učiti in gojiti koral. Zato, komur je pri srcu prava cerkvena glasba in na splošno lepo petje, naj čim preje samouka odslovi in nastavi človeka, ki ima pevske zmožnosti in je obenem vzgojen in izšolan organist. **Franč Zabavnik, organist.**

Sv. Vid pri Ptuj. 20. julija je praznoval dvajsetletnico svoje službe organist pri naši župni cerkvi g. I v a n B r g l e z. Naš organist je eden onih pionirjev novejših pesmi, ki so se imeli veliko boriti, predno se je novejša pesem smela oglasiti na koru. Ko je s svojim zborom prvič prednašal lepe Premrlove skladbe, so ga ljudje napadli, češ, da hrvaško petje vlačí na kor. Počasi so se pa ljudje navadili, tako da imamo sedaj pri naši župni cerkvi res lepo, sodobno petje. Mnogokrat zaide kak tujec v našo cerkev, pa se vsak čudi lepi pesmi. Tudi Nemci so parkrat poslušali, pa so bili zavzeti. Brglez ima dobro izvežban zbor. Sopran je čudovito svež in občuten. Posebno solistinja, gospa Nežika Brglezova, organistova soproga, zna v pesem vložiti vso dušo. Naš bas je daleč okoli znan.

Naši pevci pojo skoraj vse najnovejše pesmi, pa radi goje z uspehom tudi ljudsko petje. Lepo je biti pri maši, ko poje vse, staro in mlado. Tako je bilo letos, ko smo molili za sv. leto sv. uro na veliki četrtek. Vsa cerkev se je gibala v mogočnih postnih pesmih.

Še nekaj! Brglez uči tudi petje pri Prosvetnem društvu. Kako oživi dvorana, ko se oglasi pevski zbor! Marsikdo pride le radi petja k prireditvam. Tudi za svetno petje izbira Brglez — če le mogoče med novejšo glasbo in doseže velike uspehe, ker se potrudi, da pesmi vlije d u h a ! Tudi narodna pesem dobi vedno svoje mesto v dvorani. Z uspehom se je naše pevsko društvo udeležilo pevske tekme na Belo nedeljo v Ptuj.

Pridnemu in agilnemu organistu želimo za njegovo dvajsetletnico še prav mnogo uspehov! Naj bi našel umevanje pri faranih, naj bi vzgojil še dosti dobrih pevcev in ostal v Sv. Vidu organist vsaj še dva taka jubileja! Bog ga živi! **J. Soklič, župnik.**

Oglasnik za cerkveno in svetno glasbo.

Lavretanske litanije. 30 ljudskih napevov. Priredil V i n k o V o d o p i v e c. Gorica, 1933. Cena 4 Lire. — Teh napevov ne smemo morda zamenjavati z odpevi ali odgovori pri litanijah. Primorski Slovenci nimajo samo dveh ali treh napevov za litanije kot pri nas, ko poznamo razen enih ljudskih litanij še nekaj umetnih. Vodopivec je nabral kar 30 takih napevov; verjetno je, da jih je z raznimi spremembami celo še več med ljudstvom. Kot je razvidno iz partiture, poje cele litanije zbor (ljudstvo). Šele po vsaki tretji invokaciji pride »prosi za nas« (naš prejšnji način), pri čemer seveda ni mogoče dobiti odpuštkov. (Na isti način pojejo litanije tudi v Rimu in v vsej gornji Italiji.) Če se nato pojejo tudi kakí odpevi, ni razvidno; najbrž ne, ker so napevi v najrazličnejših tonovih načinih in bi bili pri nas udomačeni odpevi, pisani večinoma v F-duru, včasih previsoki, včasih prenizki. Zanimive so te litanije zlasti iz te strani, ker nam kažejo iznajdljivost ljudstva, ki je na iste besede ustvarilo toliko različnih odpevov in jih tudi dejansko poje. Pri nas se litanije v tej obliki skoraj gotovo ne bodo udomačile, ker je sedanji način že tako globoko ukoreninjen v ljudstvu. **M. Tome.**

Sopek šmarnic. 13 Marijinih pesmi za meš. zbor. Zložil Anton Wornig, 1933. Samozaložba. Cena 10 Din. Nekatere pesmi v tej zbirki bodo ugajale; v celoti pa se mi zdi, da zbirka še ni zrela za javnost. Med boljše pesmi bi štel štev. 1, 3, 10, 11. V pesmi štev. 2, ki je dolga komaj 12 taktov, je modulacija v drugo subdominanto odločno neutemeljena. Že prva subdominanta tukaj ne učinkuje dobro. Ravno tako bo v štev. 5 težko utemeljiti prehod v drugo dominantno. V štev. 6 je srednji del modulatorično tako natrpan in zapleten, da ga skoraj ni mogoče razvozlati. Tudi najtežja modulacija mora biti pregledna, posebno v zborovskem stavku. Tako kratka pesmica pa tako nakopičene kromatike sploh ne prenese; v tem slučaju posebej bi se morala, po začetnih treh taktih sodeč, skladba čisto drugače razvijati. Nedoslednost v izpeljavi se mi zdi sploh najšibkejša stran te zbirke. Kot moram v govoru, v pridigi, v povesti, na sliki, pri stavbi itd. posamezne dele urediti v celoto, in sicer po nekem določenem načrtu, tako moram tudi v skladbi ohraniti neko enotnost, če mi je seveda kaj do tega, da skladba uspe. Veliko pesmi bi se dalo ohraniti pri življenju, če bi bile bolj enotno izpeljane, kar bi se dalo večkrat brez velikega truda doseči. M. Tomc.

Razne vesti.

29. in 30. julija se je vršila v Ljubljani slovesna proslava 1900 letnice odrešenja človeštva po našem Zveličarju Jezusu Kristusu. Ob tej slovesni priliki je bila hkrati biserna maša g. nadškofa dr. Antona Bonaventure Jegliča. Presvetlega gospoda jubilaranta Bog Slovincem še mnogo let ohrani! — O petju in glasbi, organizirani za te slovesnosti od naše Pevske zveze, bomo poročali — če Bog da — prihodnjič!

Dosedanji lavantinski pomožni škof, prevzvišeni gospod dr. Ivan Tomažič je bil od sv. očeta Pija XI. imenovan za knezoškofa — po smrti knezoškofa dr. Andreja Karlina — izpraznjene staroslavne lavantinske škofovske stolice. Novega lavantinskega nadpastirja »Cerkveni Glasbenik« najspoštljiveje pozdravlja.

Orglarsko šolo Cecilijinega društva v Ljubljani so koncem šolskega leta 1932/33 dovršili: Baškovič Franc (z odliko), Ivančič Stanko (z odliko), Hudobivnik Josip, Kastelic Janez, Koler Franc, Kristan Rado, Lavrič Adolf in Zajc Franc. — Pri sprejemnih izpitih 30. junija so bili v šolo sprejeti: Borovinšek Jožef iz Zavrč, Čeplak Franc iz Rečice ob Savinji, Koželj Janez iz Tunic, Kuhar Stanko iz Vodice, Mivšek Janez iz Zaplane, Mohar Janko iz Zagorja ob Savi, Nahtigal Maks iz Krašnje, Prelovšek Franc iz Ljubljane, Studen Andrej iz Trstenika. — Pričetek šolskega leta 1933/34 bo 26. septembra.

Pevski tečaj Pevske zveze se je vršil od 3. do 5. julija v kn. škofijskih zavodih v Št. Vidu nad Ljubljano.

V Št. Lenartu v Slov. goricah je meseca maja umrl tamošnji organist Jakob Kurnik. — V Šmartnem pri Slovenjgradcu je umrl meseca julija organist v pokoju Gregor Krpač. Naj počivata v miru!

Naša skladateljica Breda Šček je pod naslovom »Kadar jaz dekle umrla bomo« priredila in izdala zbirko 33 goriških ljudskih pesmi za mešani zbor. V samozaložbi in kot rokopis tiskano delo bomo ocenili prihodnjič. Hkrati smo morali odložiti za prihodnjo številko še več drugih zadnji čas nam v oceno poslanih del.

Diplome na državnem konservatoriju v Ljubljani so letos prejeli sledeči gojenci: I. Diplome srednje šole so prejeli trije gojenci: Bajc Ladka iz klavirja s prav dobrim uspehom in prav dobro umetniško nadarjenostjo, Bajde Oton iz čela z odliko in odlično umetniško nadarjenostjo, Šterbenec Josip iz orgel z odliko in prav dobro umetniško nadarjenostjo. — II. Šest gojencev pa je letos absolviralo visoko šolo držav-

nega konservatorija in ti so: Bravničar Matija kompozicijo z odliko in odlično umetniško nadarjenostjo, Dolenc Josipina solopetje s prav dobrim uspehom in odlično umetniško nadarjenostjo, Krmpotič Ivan solopetje s prav dobrim uspehom in odlično umetniško nadarjenostjo, Laharnar Marija solopetje z odliko in prav dobro umetniško nadarjenostjo, Pfeifer Leon violino z odliko in odlično umetniško nadarjenostjo, Sturm Franc kompozicijo z odliko in odlično umetniško nadarjenostjo. III. Diplomirali so na učiteljskem-pedagoškem oddelku: Bajde Oton za čelo z odliko in petje z dobrim uspehom, Gallatia Reinhold iz klavirja z odliko, Hrašovec Silva iz klavirja z odliko, Pirnik Maks iz petja s prav dobrim uspehom, Stanič Franjo iz violine z odliko in Šaplja Božena z odliko. — Letos je bilo izdano skupno 15 diplom.

V ljubljanski operi sta bili v minuli sezoni kot zadnji noviteti izvajani M. Giordanova opera »André Chénier« in opereta »Jim in Jill« angleških skladateljev Viviana Elisa in Richarda Myersa. Izmed drugih zadnji čas izvajanih del sta prišla na vrsto zopet skrbno nastudirana Flotowa »Martac« in Foersterjev »Gorenjski slavček«. — V Rossinijevem »Seviljskem brivcu« je z največjim uspehom gostovala svetovno znana pevka in odlična igralka Ada Sari.

V Zagrebu je meseca aprila preminul znani hrvatski glasbenik in skladatelj Srečko Albini. Rodil se je v Zupanji v Slavoniji l. 1869. Po končanih glasbenih študijah je nastopal kot gledališki kapelnik v Gradcu, na Dunaju in v Zagrebu, kjer je postal ravnatelj opere. L. 1919. je bil upokojen. Skladal je največ operete, med katerimi zavzema »Barun Trenk« častno mesto. To njegovo opereto so igrali po vsej Nemčiji, Avstriji, Italiji, Češki in celo v Londonu. Albini je zložil tudi več uvertur, kantat in klavirskih skladb.

Znamenite Strossmayerjeve orgle v djakovski stolnici je koncem junija uničil požar. Zgrajene so bile pred 50 leti na Nemškem in veljale 28.000 goldinarjev. Imele so tri manuale in 52 registrov.

Avstrijski znameniti skladatelj Jožef Venancij pl. Wöss obhaja letos sedemdesetletnico rojstva. Wöss se je rodil 13. junija 1863 v Kotoru kot sin avstrijskega mornariškega častnika. Že v zgodnji mladosti se je preselil s starši na Dunaj in tam dovršil svoje splošne in glasbene studije. Kot skladatelj se je udeleževal na vseh poljih glasbe. V cerkveni glasbi je v zadnjih desetletjih eden prvih in vodilnih. V dunajski stolnici so pred kratkim izvajali njegovo veličastno in svojevrstno latinsko mašo v čast sv. Trojici za soli, zbor, pihala in trobila. Druga njegova znamenita latinska maša je v čast Odrešeniku za 6glasni zbor à capella. — Pri katoliškem zborovanju na Dunaju, ki se bo vršilo od 5. do 12. septembra, bodo v stolnici izvajali med drugimi tudi Wössovo mašo v čast sv. Družini. Wössove orgelske skladbe smo v »C. Gl.« že pred leti prav toplo priporočili. — Jubilarju častitamo.

Avstrijski skladatelj Vincenc Goller je zložil novo latinsko mašo Missa choralis »Orbis factor«. V njej nastopa polifonski à capella zbor, še en poseben zbor (Altarschola) in ljudsko petje.

To in ono.

Dodatek k spisu o dr. Andreju Karlinu in cerkveni glasbi — —

V navedenem spisu sem omenil tudi neko Karlinovo skladbo, ki sem jo — kakor se še nekoliko spominjam — kot bogoslovec videl v semenišču med drugim notnim materijalom. Glede na to mojo pripombo mi piše g. mons. Mihael Arko, apostolski protonotar, kanonik in dekan v Idriji, da je bogoslovec Karlin kot četrtoletnik res zložil dotično skladbo. Pred vsem moram omeniti, da je bil Arko po bogoslovnem štu-

diju samo eno leto za Karlinom in da sta si bila najbolj intimna prijatelja. Kot bogoslovca sta se v počitnicah obiskovala na domu ter proizvajala Schubertove pesmi: Arko je pel, Karlin spremljal. Ker sta bila oba revna, sta stroške za muzikalije delila: Karlin je kupil prvi zvezek, Arko drugega. Kako je torej prišlo do one Karlinove skladbe?

V januarju 1880 so bogoslovci za god Zlatoustu škofu Pogačarju priredili pozdravni večer. V to svrho je zložil Karlin pozdravni spev za moški zbor in bariton-solo. Besedilo temu spevu je napisal tedanji prvoletnik Andrej Kalan. Pevski zbor je dirigiral Arko, bariton-solo je pel Karlin sam. Poleg te pevske točke sta pri oni priliki Arko in Karlin igrala četveročno na klavirju tudi »Trambahn-Galopp« s kraguljci na rokah. Četrtoletnik Janežič pa je imel latinski govor, ki ga je sam sestavil v klasični latinščini. Brezdvomno je ta govor veliko pripomogel, da je škof Janežiča poslal v Avguštinej, kjer je postal doktor in profesor moralke.

O oni Karlinovi skladbi mi je dobroznani tenorist, g. kanonik Terškan, sporočil, da so jo nekoč aložniki peli Karlinu kot svojemu prefektu za god in da so mu s tem zelo ustregli.

Mons. Arko poroča dalje, da je v bogoslovju vodil Karlin petje samo do velike noči 1878. Tedaj pa se mu je primerilo nekaj silno neljubega. Petje bogoslovcev v velikem tednu škofu Pogačarju nikakor ni ugajalo. Zato je poklical k sebi semeniškega vodjo dr. Čebaška, proti kateremu se je nejevoljno izrazil o petju bogoslovcev. Krivdo je sveda nosil dirigent. Škof je dr. Čebašku naročil, naj zahteva od dirigenta Karlina, da ima z bogoslovci pridno pevske vaje. Ta nepričakovani udarec je Karlina tako potrl, da je obolel in šel za par tednov domov. Od takrat nadalje ni nikdar več vzel taktirke v roko. Pevovodstvo je moral prevzeti Arko.

Gospodu mons. Arku se za te zanimive podrobnosti najiskreneje zahvaljujem.
Fr. Ferjančič.

DAROVI ZA »CERKVENI GLASBENIK«.

G. prof. Anton Anžič v Ljubljani, 100 Din; po 60 Din: g. duhovni svetnik Franc Bernik, župnik v Domžalah in župni urad v Domžalah; po 50 Din: g. Ivan Zdešar, regens chori v Ljubljani; po 30 Din: g. inž. Stanko Hladnik, profesor v Kranju, gdč. Amalija Kecelj, učiteljica v Ljubljani; po 10 Din: g. Davorin Colnarič, organist v Št. Janžu na Dravskem polju, g. Franc Pahulje, kaplan v Škocijanu pri Mokronogu, župni urad Šmarje-Sap, g. Franc Kovačič, organist v Šmartnem pri Kranju, g. Josip Brečko, regens chori v Osijeku, g. kanonik Janko Barlè, ravnatelj nadbiskupske pisarne v Zagrebu, g. Franjo Cimerman, Kranj; po 5 Din: gdč. Josipina Dolenc, abs. konservatoristka v Ljubljani. — Vsem najlepša hvala in Bog povrni!

LISTNICA UPRAVE.

Vse p. n. naročnike, ki lista za l. 1933 še niso poravnali, nujno prosimo, da svojo dolžnost čim prej store. Nekateri izmed tistih, ki smo jih v juliju terjali, so se brž odzvali; na nekatere pa bomo — kakor kaže — morali zopet čakati mesece in mesece. Morda pa vendar ne?

NAŠE PRILOGE.

V današnji glasbeni prilogi objavljamo 4 Marijine pesmi, zložil Emil Hochreiter in dr. Anton Dolinarjevo »Kako vesel je Bog otrok«. Posasmezni izvodi se dobe pri naši upravi po 2.50 Din.

Izhaja kot mesečnik v dvojnih številkah. Cena listu z glasbeno prilogo vred 40 Din, za dijake 25 Din, za Italijo 50 Din, za Ameriko 1 dolar. Uredništvo in upravništvo: Pred škofijo 12/I. Odgovorni urednik lista in glasbene priloge in izdajatelj Stanko Premrl v Ljubljani. — Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani Karel Čeč.